KWARTALNIK

STOWARZYSZENIA

KANDYDATÓW NOTARYALNYCH

w Krakowie.

ROK ÓSMY.

ZESZYT TRZECI.

LIPIEC 1896.

KRAKÓW.
Nakładem Stowarzyszenia Kandydatów Notaryalnych.
Drukiem W. Korneckiego w Krakowie.

SPIS RZECZY.

„Kwartalnik" wychodzi w pierwszych dniach stycznia, kwietnia, lipca, października.

WARUNKI PRENUMERATY:

W Krakowie rocznie **1 złr.** w. a. — Zeszyt pojedynczy **30 ct.**

Członkowie Stowarzyszenia otrzymują »Kwartalnik« bezpłatnie.

Wszystkie korespondencye uprasza się adresować:

Jan Glück, ul. Poselska l. 17.

Wszystkie przesyłki pieniężne zaś adresować należy:

Ferdynand Turski, ul. Poselska l. 17.

KRÓTKI WYKŁAD AUSTRYACKIEGO PRAWA GÓRNICZEGO,

napisał IGNACY DĘBICKI.

(Ciąg dalszy)

3. Miary wychodne (dzienne).

Miarami wychodnemi czyli dziennemi nazywamy przestrzenie, zajmujące najwyżej 115.000 m^2, sięgające prawidłowo do pierwszego pokładu kamieni w głąb. Kształt tych miar zależy prawidłowo od wyboru proszącego i uznania władzy górniczej, względnie postanowienia statutów związków okręgowych (§. 77).

Miary te nadaje się ze względu na kopaliny zastrzeżone, pojawiające się w ławach (ławicach, mieliznach), łożyskach (korytach) rzek, w żwirze albo górach napływowych, jakoteż warpiskach starych zarzuconych (Halden), tudzież na rudę bobikową (Bohnenerz) i rudę darnistą (łomkową) (§. 76).

Miary wychodne można nabywać na wszelkie przestrzenie, gdzie poszukiwania górnicze są możliwe, tudzież pod warunkami, na jakich są one dopuszczalne ze względu na przestrzenie wyłączone (§. 17 i 18 u. g.); nie jest jednak dopuszczalne nadanie miar wychodnych na warpiska nawet zarzucone, jeżeli się one znajdują w obrębie pól nadanych, ponieważ wówczas stanowią przynależność tychże (§. 76, 127, 131); tudzież w pobliżu rudnic i zakładów przeróbczych, ponieważ w tym razie prawo użytkowania kopalń zastrzeżonych, uzasadniających nadanie tych miar, przysługuje wyłącznie tylko właścicielom tych zakładów (§. 79).

Nadanie miar wychodnych poprzedza prośba, zawierająca imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i zatrudnienie proszącego lub jego pełno-

2) Używanie kopalń i przynależności; wskutek tego więc należą do zakresu działania sądów spory o naruszenie w posiadaniu lub z niedotrzymania umów [1]).

3) Sprawy pierwszeństwa (Alter) pola pod względem nadań górniczych.

4) Wezwanie (proces wywoławczy) o rozkład polą (miary górniczej wymiernej). Spory te mogą się wyłonić tak w czasie nadawania pól, jak i odnawiania granic zatartych.

5) Oznaczenie granic i opalikowanie pól górniczych.

6) Wydatność i wkładki do przedsiębiorstwa górniczego i dymarskiego, tudzież sprawy sprzedaży udziałów z powodu niezapłacenia wkładek.

7) Uznanie uprawnień za uwolnione (przepadłe).

8) Sprawy o opłatę chodnikowego za chodniki główne i inne, tudzież szyby wraz z innemi opłatami, należnemi właścicielowi chodników okręgowych.

9) Wynagrodzenie za budowy pomocnicze lub odkrywcze, wykonane w obrębie cudzego pola górniczego.

10) Wynagrodzenie za użytkowanie wspólne cudzych kopalń, dołów, budynków, urządzeń celem odwodnienia, doprowadzenia powietrza lub wydobywania kopalin, ziemi i t. d.

11) Sprawy kas brackich, o ile nie należą do zakresu starostwa górniczego. Dziś przeszły wszystkie te sprawy w zakres działania sądu rozjemczego.

12) Uszkodzenia kopalni, dymarek, rudnic i t. p., jeżeli przyczyną jest przeoczenie przepisów ustawy górniczej.

13) Własność i użytkowanie wód podziemnych (Grubenwasser).

14) Umowy o spółki co do prowadzenia i używania wspólnych kopalni i dymarek, tudzież ich spieniężania, a nadto wszelkie spory między spółką a spólnikami co do świadczeń wzajemnych, współdziałania, rozdziału zysku, rozwiązania spółki i t. p.

15) Zarząd i rachunki z przedsiębiorstwa, prowadzonego między właścicielem, jego urzędnikami lub pełnomocnikami.

Nadto należy do sądów górniczych prowadzić księgi górnicze co do przedsiębiorstw górniczych i ich przynależności, tudzież zakładać nowe księgi, przeprowadzać przymusowe ocenienia przedmiotów górniczych i publiczną sprzedaż takowych przez przetarg.

---

[1]) Istotę naruszenia posiadania bada i stwierdza sąd właściwy (rzeczowy).

Postępywanie przed sądem górniczym określa ustawa z 19 grudnia 1796 l. 329 z. u. s. w §§ 590—609. Zasadą jest postępowanie ustne, jeżeli inaczej się strony nie umówiły; na żądanie jednak jednej strony, winna się rozprawa odbyć pisemnie, jeżeli spór dotyczy:

1) prawa własności lub pierwszeństwa miar górniczych, rozdołów, żył, składów piętrowych, warstwowych lub ławicznych:

2) kończyn pola górniczego (Feldverschärfung);

3) przekroczeń palików granicznych i przebitek górniczych i

4) służebności chodników głębokich.

Mówiąc o sprawach, należących do zakresu działania sądów górniczych. wspomnieliśmy, że przez wezwania, czyli pozwem wywoławczym wszczyna się sprawę o rozkład miar górniczych wymiernych, w tensam sposób (przez pozew wywoławczy) ma być wdrożona rozprawa o uznanie własności i zabezpieczenie (Kiesung) chodników, rozdołów i kopalni już zwiedzonych, podczas gdy wcale tutaj nie należą spory, wyłaniające się w czasie odbudowy górniczej z powodu przekroczenia granic pola, o odszukanie zerwanych żył (uskoków), ostateczny rozkład pola (Wehrzug) i tym podobne sprawy.

Ocenienie przymusowe przeprowadza się ściśle wedle przepisów o postępowaniu sądowem; sąd zaś, wykonujący tę czynność, musi jedynie wyróżnić przedmioty, na których wywłaszczenie właściciel zgodzić się musi od innych, ponieważ w akcie ocenienia ma być wartość ich podana raz łącznie z uprawnieniem górniczem i powtóre oddzielnie, niezawiśle od niego, to jest wartość jego, jako samoistnego przedmiotu obrotu i stosunków prawnych. Zdaje się, że wspominać nie potrzebuję, że oceniając kopalnię, musi się ocenić wszelkie jej przynależności i wszystkie rzeczy składowe, tudzież, że przymusowego ocenienia nie zarządza się jedynie w razie egzekucyi, lecz także na wypadek zrzeczenia się lub odebrania uprawnienia górniczego.

Po uskutecznieniu ocenienia rozpisuje sąd górniczy na żądanie władzy górniczej sprzedaż przez przetarg. Jeżeli władza górnicza nie zarządziła sekwestracyi sądowej, odpowiada właściciel dotychczasowy za stan niezmieniony przedmiotu egzekucyi. W sprawie przetargu mają również zastosowanie przepisy ustawy o postępowaniu sądowem z tą zmianą, że wyznacza się tylko jeden termin do przetargu na 30 lub 60 dni i sprzedaż może nastąpić jedynie powyżej wartości ocenienia lub za tę wartość, wyjąwszy, gdy w obwieszczeniu zaznaczono, że nabyć można także poniżej tej wartości; w tym razie jednak nie może być cena nabycia niższą, niż

wartość, jaką przedstawiają części składowe uprawnienia, znajdujące się na powierzchni z wszystkiemi przynależnościami (§ 257). Warunki przetargu układa starostwo górnicze.

Cena, uzyskana przy sprzedaży przez przetarg, stanowi zapas na pokrycie: 1) kosztów postępowania, do których wlicza się koszta ocenienia, sekwestracyi, sprzedaży, ustanowienia porządku, w jakim mają być wierzytelności hipoteczne umorzone, i rozdziału ceny kupna; 2) a. wierzytelności skarbu z tytułu miarowego i należytości górniczych na 3 lata wstecz, licząc od dnia zezwolenia na przetarg; b. wierzytelności robotników górniczych (pracujących w kopalniach i dymarkach), które nie zalegają dłużej, niż rok, licząc od dnia zezwolenia na przetarg; c. wierzytelności kas brackich i cechowych, ze względu na ilości pieniężne, przez robotników uiszczone lub im z zarobku potrącone, których atoli do kasy brackiej nie wniesiono lub tamże brakują; d. wierzytelności z tytułu opłat chodnikowych za chodniki główne i okręgowe i innych dodatków na cele zakładów okręgowych, z tytułu wodnego, szybowego i cięglowego (Gestaengsteuer), tudzież wszystkich innych świadczeń rocznych za przyznane służebności górnicze, jeżeli także nie zalegają dłużej niż rok, od dnia zezwolenia licząc; 3) wierzytelności hipoteczne w porządku przez wpis hipoteczny wskazanym (§ 258, 268). Resztę ceny kupna, pozostałą po umorzeniu zobowiązań, wydaje się właścicielowi uprawnienia sprzedanego, który również winien umorzyć koszta postępowania, gdyby na ich spłacenie zupełne kwota przez sprzedaż uzyskana, nie wystarczyła (§§ 258 i 261).

Gdyby przez przetarg nie można było uprawnienia sprzedać, czy to z powodu, że nikt kupić nie chciał, czy też, że kwota ofiarowana była za niską (§ 259), orzeka władza górnicza odebranie lub zarzucenie miar górniczych i t. p. i uznaje uprawnienie górnicze za zgasłe. W ten sposób uwolnione (zgasłe) miary z urządzeniami wszelkiemi, mogą być ponownie nadane, jakkolwiek władza górnicza zarządza natychmiast ich wykreślenie we wszystkich zapiskach i księgach górniczych i to publicznie ogłasza. Wszelkie wybudowy, to jest budynki na powierzchni, tudzież grunta itp., pozostają wrazie zgaśnięcia uprawnienia we własności dotychczasowego właściciela, nadal je jednak obciążają wpisane prawa zastawu, a nadto ciąży na właścicielu obowiązek, uzyskać sprostowania wpisów hipotecznych czyli postarać się o przywrócenie do pierwotnego stanu hipotecznego przez wykreślenie wpisów, wskazujących na dawniejszy związek tych przedmiotów z przemysłem górniczym.

W porządku powyżej wskazanym umarza się wierzytelności w razie konkursu, ogłoszonego do przedsiębiorstwa górniczego, cała zaś sprawa różni się od egzekucyi tem, że zapasem na pokrycie jest dochód, uzyskany z przedsiębiorstwa. Ze względu na rozprawę konkursową, obowiązują przepisy ustawy z 25 grudnia 1868 l. $^1/_{69}$ dz. u. p.

ROZDZIAŁ SIÓDMY.

Księgi górnicze.

Pojęciem księgi górnicze obejmujemy wszelkie wogóle księgi wprowadzone przez ustawę górn. z 23 maja 1854, a mające jakąkolwiek łączność z przedmiotami prawa górniczego. W tem pojęciu ksiąg górniczych mieszczą się tak księgi prowadzone przez zarządy przedsiębiorstw górniczych i władze górnicze, które mają przedstawić techniczny rozwój uprawnienia górniczego, jak i księgi prowadzone przez władze i sądy górnicze, których celem jest przedstawić rozwój prawny tychże uprawnień. Jest to jednak pojęcie ksiąg górn. obszerniejsze, podczas gdy przez księgi górnicze w ścisłem znaczeniu rozumiemy jedynie księgi prowadzone przez sądy górnicze.

Z pośród ksiąg górniczych prowadzonych przez zarządy przedsiębiorstw górniczych zasługują na wymienienie:

1. Księga pomiarów (Schin- lub Zug-buch), której uzupełnieniem jest mapa robót górniczych wykonanych;

2. Księga zwiedzań (objazdów) kopalni (Freifahrungsbuch).

Księgi te wraz z innemi pomniejszej doniosłości utrzymywane przez przedsiębiorstwa górnicze mają o tyle tylko znaczenie, że są księgami pomocniczemi, uzupełnieniem innych ksiąg wypełniających pojęcie księgi górniczej.

Władze górnicze utrzymują księgi dwojakiego rodzaju: 1) prowadzone dla tych uprawnień, które nie stanowią przedmiotu wpisu w księgach górniczych sądowych i 2) prowadzone ze względu na inne uprawnienia, w których przedmiotem wpisu są wyjąwszy prawa zastawu te wszystkie prawa rzeczowe, które wpisuje się w księdze górniczej sądowej, a więc które co do treści zgadzają się z księgami sądów górniczych.

Do pierwszych należy:

1. Księga pozwoleń do poszukiwań górniczych (Schurfbuch). Nazwa sama wskazuje przeznaczenie tej księgi mającej przedstawić dzieje po-

zwolenia do poszukiwań górniczych; wpisuje się więc tutaj pozwolenie to jest jego liczbę i dzień nadania. granice okręgu poszukiwań, czas do poszukiwań i osobę uprawnionego do poszukiwań; nie mniej wpisuje się w tej księdze przeniesienie uprawnienia na inne osoby, przedłużenie czasu do poszukiwań, zrzeczenie się prawa lub zgaśnięcie względnie odebranie jego, jako też wyłączności górnicze zatwierdzone na jego zasadzie, ich przeniesienia na inne osoby i w ogólnych zarysach dalsze zmiany, jakim uległy.

2. Księga wyłączności górniczych (Freischurfsvormerkbuch), której osnową są szczegółowe dzieje każdej z osobna wyłączności, a zatem oprócz przeniesienia wyłączności na inne osoby, zrzeczenia się, zgaśnięcia lub odebrania takowej, ma ta księga podawać wyniki poszukiwań i robót opałowych (odkrywczych) ilość i jakość świadczeń (§. 179 u. g.), orzeczone kary, zamierzenia i wszelkie okresy nadań górniczych. Nadto mają być tutaj wpisane wszelkie rozprawy o wywłaszczenia, ich wyniki i t. p. Szczegóły te mają być podawane osobno dla każdej wyłączności, łącznie zaś wówczas tylko, gdy to jest uzasadnione i dopuszczalne wedle przepisów ustawy o górnictwie.

Natomiast do drugich:

Księga nadań i zezwoleń (koncesyi) górniczych (Verleihungs- und Concessionsbuch). Każdemu przedmiotowi wpisu w tej księdze: nadaniu lub zezwoleniu, poświęca się kilka stron, z których pierwsza podaje nazwę przedmiotu n. p. pole górnicze „Stanisław“ w gminie katastr...... powiatu politycznego.... podatkowego..... i t. p. Oprócz nazwy ma być zamieszczone dokładne opisanie przedmiotu co do położenia, dzień, miesiąc, rok i liczba aktu nadania lub zezwolenia, karta i liczba mapy okręgowej (§. 34), zamierzenie i opalikowanie.

Dalsze strony tej księgi podają a mianowicie: *a*) z napisem „Stan ksiąg górniczych“ (Bergbuchsstand) osnowę karty posiadania ksiąg górniczych utrzymywanych przez właściwy sąd, przedewszystkiem więc musi być podany tom księgi górniczej (sądowej) względnie obecnie liczba wykazu hipotecznego, tudzież liczba i dzień uchwały dozwalającej na wpis nadania w księdze górniczej, rodzaj i jakość wpisu to jest czy nadanie wpisano jako ciało górnicze samoistne, czy też jako część składową innego. Nadto wpisuje się tutaj wszelkie przynależności ciała górniczego podając ze względu na nadania i zezwolenia, tudzież nieruchomości tom lub liczbę wykazu hipoteczn. księgi właściwej, a odnośnie do prawa użytkowania siły wodnej, zakłady przeróbcze, dymarki itp. liczbę i dzień po-

zwoleń udzielonych i wszelkie szczegóły potrzebne do bliższego określenia. Niemniej też powinno być podane tom i strona kadastru miarowego (Massenkataster), gdzie przedmiot jest wpisany. *b)* Z napisem „posiadanie i zarząd“ (Besitz und Verwaltung) zawiera imię, nazwisko, zatrudnienie i miejsce zamieszkania pierwotnego nabywcy i jego następców prawnych. Jeżeli przedmiot należy do stowarzyszenia górniczego ma być wpisane miano jego tudzież imiona, nazwiska, zatrudnienie i miejsce zamieszkania jego naczelnictwa (dyrekcyi) i pełnomocnika ustanowionego, a prócz tego powołanie się na księgę stowarzyszeń górniczych i podawać stronicę, gdzie są spisani właściciele udziałów i ich pełnomocnicy; gdy natomiast przedmiot stanowi własność spółki, mają być na tej stronie obok imion, zatrudnienia i miejsca zamieszkania współwłaścicieli także ich pełnomocnik lub pełnomocnicy wpisani.

Łącznie z każdym wpisem ma być przytoczona liczba i dzień załatwienia sprawy (uchwały, orzeczenia itp.).

c) Z napisem „Uwaga“ (Anmerkung) gdzie się wpisuje:

1) udzielenie zezwolenia na spoczynek (§. 182 p. u. g.),

2) ważniejsze zdarzenia i wypadki (§§ 221 i 222),

3) orzeczone grzywny i kary (§§ 238—240, 243—246, 248 i 250 p. u. g.),

4) rozprawy i orzeczenia w sprawie przebitek (§ 198 p. u. g.),

5) zezwolenia na złączenia miar (§ 112 p. u. g.),

6) ciężary i prawa ze względu na urządzenia pomocnicze i chodniki okręgowe, wedle tego czy przedmiot wpisany występuje jako uprawniony lub obowiązany (§ 87, 94 i 95 p. u. g.), tudzież wszelkie stosunki z powodu służebności górniczych powstałe (§§ 191—197 p. u. g.), również zawsze z przytoczeniem liczby i dnia orzeczenia władzy.

W myśl przepisów ustawy (§ 35), przedmiotem wpisu są wszelkie zmiany, jakim ulegnie uprawnienie z biegiem czasu, a więc wszelkie zmiany co do osoby właściciela jak samego przedmiotu i jego przymiotu, jeżeli z samoistnego zmienia się na część składową innego uprawnienia lub związek ten ustaje. Zmiany te z powołaniem orzeczenia władzy, mają być uwidocznione przez wpis w księdze (na brzegu) i przytoczeniem tomu i strony księgi nadań, w których dalszy ciąg wpisów się znajduje.

Obok tych ksiąg, najważniejszą rolę odgrywających, zasługują jeszcze na wzmiankę

1) księga członków stowarzyszenia górniczego (gwarków) (Gewerkenbuch).

Na pierwszej stronie tej księgi ma być wypisane miano (firma) stowarzyszenia górniczego, obok którego ma być powołany dzień aktu założenia stowarzyszenia, tudzież dzień i liczba uchwały zatwierdzającej, prócz tego wszystkie przedmioty majątku stowarzyszenia z przytoczeniem tomu i strony księgi nadań i zezwoleń. Dalsze strony są przeznaczone na spisy członków, tudzież udziałów i części udziałowych do nich należących, z których pierwsze rzymską, drugie zaś arabską liczbą się oznacza. W tej księdze ma być zaznaczona każda zmiana, jakiej ulegają pojedyncze przedmioty stowarzyszenia lub udziały albo ich części z przytoczeniem orzeczenia władzy właściwej.

Ze względu na prowadzenie tej księgi, winienem podać, że podział udziału na części, jego zrzeczenie się (§ 167) lub nieudanie się przetargu, zarządzonego co do niego (§ 165), ma być podkreśleniem czerwonem uwidocznione, a nadto w pierwszym wypadku w jego miejsce na osobnej stronie wpisane części udziałowe w porządku liczbowym z podaniem imion właścicieli, w dwóch innych zaś wypadkach nie wykonuje się żadnych wpisów, ponieważ udział staje się z mocy przepisu ustawy własnością innych członków (§ 86 p. wyk.).

Przeniesienia własności udziału w całości lub części, nie potrzebują stwierdzać strony spisaniem umowy, wystarcza, gdy wniosą podanie o przepisanie do władzy i przedłożą list udziałowy, na którym w pierwszym wypadku podkreśla się czerwono imię dawnego i wpisuje się nowego właściciela, powołując się na orzeczenie odnośne, w drugim zaś wypadku zaznacza się częściową sprzedaż, a nabywcy wydaje częściowy list udziałowy; na żądanie zaś stron, może władza właściwa wydać obu (sprzedającemu i nabywcy) nowe listy udziałowe, na których ma zanotować wszystkie urzędowe wpisy, ale w tym razie zatrzymuje dawny list w aktach.

Gdy list udziałowy zginął lub zniszczał, winien się posiadacz jego postarać o amortyzacyę sądową, zanim ją uzyska, nie może udziału przy współudziale władzy ani częściowo ani w całości pozbywać; obowiązek przedłożenia listu celem przepisania udziału dopuszcza tylko jeden wyjątek, a mianowicie, jeżeli się właściciel zmienia w drodze egzekucyi, konkursu lub spadku, ponieważ wówczas poświadczenie sądowe zastępuje przepisanie udziału.

2. Księga dokumentów (Urkundenbuch), powstaje ona z oryginalnych lub odpisów wierzytelnych dokumentów, statutów, pełnomocnictw i t. p., sporządzanych w myśl postanowień pow. ustawy o górn.

Księgę dokumentów utrzymuje każda władza we własnym zakresie, księgę stowarzyszeń górniczych, nadań i zezwoleń prawidłowo starostwo górnicze; na wniosek stron może ono poruczyć prowadzenie jej urzędowi okręgowemu, który utrzymuje wszystkie inne księgi wymienione. Na ostatek dodać muszę, że każdemu służy prawo przeglądu tych ksiąg, tudzież, że cechują się one częstokroć drobiazgowością i dokładnością znacznie większą, niż księgi górnicze sądowe, przecież jednak nie przyznaje im ustawa tej mocy dowodowej, jaką wyposażyła księgi sądowe.

Wszystkie te księgi zaliczamy do ksiąg górniczych w szerszem znaczeniu, podczas gdy przez księgi górnicze w ścisłem znaczeniu, księgi górnicze właściwe, rozumiemy księgi utrzymywane przez sąd, któremu ustawa poruczyła władzę i obowiązek utrzymywania ich, tudzież obowiązek przestrzegania ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy i wpisywania tych wszystkich zdarzeń, które są przedmiotem wpisu.

Ze względu na przedsiębiorstwa, wydobywające kopaliny zastrzeżone, polegają księgi górnicze w chwili obecnej na zasadach ustroju, przepisanego dla ksiąg tabularnych, względnie gruntowych (w Galicyi wprowadzonego patentem z 4 marca 1780 i 25 maja 1792, na Bukowinie dekretem nadworn. z 24 lutego 1787 i 17 stycznia 1791, względnie ustawą z 25 lipca 1871 l. 95 i 96 dz. u. p.). Wedle zasad, przyjętych w tych patentach, dekretach i ustawach, ocenia się dopuszczalność wpisu hipotecznego i przepisuje się sposób jego wykonania, jeżeli zmian nie wprowadziła ustawa z 23 maja 1854 (o górn.), tudzież rozporządzenia ministerstwa, zajmujące się tą sprawą. Do rzędu tych rozporządzeń zaliczam: 1) z 13 grudnia 1854 l. 314 dz. u. p., 2) 16 marca 1858 l. 41 dz. u. p. i 3) 9 września 1859 l. 166 dz. u. p. [1]).

Mówiąc zatem dziś o księgach górniczych musimy pamiętać, że się składają z księgi głównej (Hauptbuch) i księgi dokumentów (Urkundenbuch). Druga, jak sama nazwa wskazuje, zawiera odpisy dokumentów,

---

[1]) Haberer i Zechner zaliczają tutaj także rozporządzenie, wprawdzie jeszcze obowiązujące, lecz wskutek ogłoszenia ustawy o górnictwie, dziś bez znaczenia, z 24 lutego 1850 l. 7 dz. u. p, bo zastępują je §§ 122 p. u. g. i 71, 72 i 78 prz. wyk. Exner (die oester. Grundbuchsgesetze) wlicza do rzędu rozporządzeń tego rodzaju, oprócz powołanego powyżej z 24 lutego 1850, także i rozporządzenie z 12 września 1871 l. 4556. Rozporządzenie to ma chyba o tyle ze względu na księgi gruntowe znaczenie, że zajmuje się sprawą przedsiębiorstw, wyłączonych z zakresu działania władz górniczych po myśli art. V. patentu, ogłaszającego ustawę o górn. i przypisuje sposób postępowania dla władz w okresie przejściowym: zresztą zaś wcale nie zajmuje się ani ustrojem ksiąg, ani istotą wpisów, dlaczego też je z pośród rozporządzeń, zajmujących się sprawą ksiąg górniczych wyłączyłem.

na zasadzie których dozwolono na wpis prawa rzeczowego w księdze górniczej, i z tej przyczyny jest dla sprawy niniejszej obojętną, ograniczamy się więc na tej wzmiance. Księga główna jest przeznaczona na wpisy dozwolone prawa rzeczowego dotyczącego własności górniczej i ze względu na przyjęty w ustawie podział tych praw rozpada się na trzy części: 1) z napisem „stan posiadania", 2) „stan własności" i 3) „stan ciężarów", które ustawa hipoteczna z 25 lipca 1871 zastąpiła kastami A) posiadania, B) własności i C) ciężarów. Dwie pierwsze części obejmujemy powszechnie mianem wspólnem, stan czynny, trzecią natomiast, stan bierny. Nazwy te, acz niezupełnie szczęśliwie dobrane, upowszechniły się tak dalece, że po za niemi zginęły prawie nazwy podziału ustawowego.

Jak wogóle tak i w księdze górniczej uzasadnia wpis dokument w ustawowo ważnej formie sporządzony, który prócz tego ze względu na przepis §§ 7 i 8 p. u. g. wymaga zatwierdzenia przez władzę górniczą, jeżeli się rozchodzi o nabycie własności górniczej (§ 122 p. u. g.). O odmowie zatwierdzenia winna władza górnicza zawiadomić właściwy sąd górniczy, aby nie dozwolił na wpis przeciwny ustawie (§ 78 prz. wyk.) [1])

Przedmiotem wpisu w księgach górniczych jest:

1) Własność górnicza nabyta tak w sposób pierwotny na podstawie aktu nadania lub zezwolenia jak i w sposób niepierwotny, pochodny, w drodze kupna, darowizny, spadku i t. p. a więc wszelkie miary górnicze, pola górnicze, przymiary, urządzenia pomocnicze, chodniki okręgowe, tudzież miary wychodne czyli dzienne, jeżeli stanowią część składową własności górniczej wpisanej w księdze górniczej (§ 71 prz. wyk). Nadto zalicza tutaj ustawa, poczytuje bowiem za przedmiot wpisu, opalikowania miar górniczych. Prócz tego są przedmiotem wpisu w księdze górniczej wszelkie zmiany własności górniczej, co do istoty samej i co do osoby właściciela, a więc wszystkie złączenia miar pojedynczych i pól, ich podziały, wszystkie przedmioty przeznaczone na części składowe, służebności górnicze, dodatnie i ujemne itp. tudzież wszelkie przeniesienia prawa własności bezwarunkowe jak np. przedaż, darowizna itp. i czasowe jak przeniesienie (ustąpienie) prawa wykonywania kopalnictwa, odebranie, zrzeczenie się lub porzucenie (§ 259—261, 263 i 265).

Tyle o przedmiocie wpisu w księdze górniczej, przyczem zaznaczę,

---

[1]) W praktyce bardzo rzadko przestrzega się tego porządku i w zwyczaj prawie weszło wnoszenie prośby do sądu górniczego o zarządzenie wpisu w księdze górniczej i zawiadomienie o tem starostwa górniczego.

że wedle ich istoty i znamion mają być prawa te wpisane bądź w stanie (na karcie) posiadania lub ciężarów, podczas gdy w stanie (na karcie) własności wpisuje się imię i nazwisko właściciela bez względu czy jest nim osoba fizyczna lub spółka, stowarzyszenie albo inna osoba prawna. Pozostaje nam jeszcze zapoznać się ze sposobem wpisywania praw rzeczonych w księdze górniczej. Jako prawidło przyjąć należy, że każda samoistnie nabyta własność górnicza stanowi osobne dla siebie ciało tabularne (hipoteczne). Wskutek tego też zarządza starostwo nadając górnikowi miary (pola) górnicze, lub chodniki okręgowe utworzenie osobnych ciał w księdze górniczej, jeżeli nabywający je się nie oświadczył, że żąda, by je do istniejącej już (dawniejszej) własności przypisano jako jej część składową. Wskutek takiego żądania górnika traci przedmiot nadania swą samoistność prawną i tworzy z dawniejszą własnością całość tabularną. Jest to więc wyjątek z prawidła zawisły od woli uprawnionego, obok tego atoli wyjątku stwarza sama ustawa wyjątek postanawiając, że przymiary i urządzenia pomocnicze mają być przypisane do własności dawniejszej, podczas gdy przymiary nadane kilku górnikom i urządzenia pomocnicze samoistne (§ 87) stanowią odrębne ciała i jako takie mają być wpisane w księdze górniczej (§ 111 p. u. g.), a jedynie wówczas mają być przypisane do ich dawnej własności, jeżeli im ją wspólnie nadano lub też później je złączyli, ponieważ postępowanie to uzasadnia duch ustawy.

Istotę uprawnienia górniczego, przedmiot własności górniczej, wpisuje się na karcie (w stanie) posiadania, obok niego wpisuje się wszelkie prawa służebnościowe jemu służące; na karcie (w stanie) własności wpisuje się imię i nazwisko uprawnionego właściciela, względnie jego prawnabywców, zaś na karcie (w stanie) ciężarów wszelkie obowiązki służebnościowe i prawa zastawu, przy chodnikach okręgowych natomiast wpisuje się tutaj także prawo zastawu dla obowiązków przyjętych przez rozprowadzającego chodniki okręgowe wobec górników, podczas gdy prawo zastawu dla ich obowiązków względem właściciela tychże chodników zapełnia kartę ciężarów ich własności górniczej (§ 110).

Powyżej wspomniałem o potrzebie uzyskania przyzwolenia wierzycieli (hipotecznych) na podział lub połączenie własności górniczej obciążonej tudzież o potrzebie ustanowienia porządku, w jakim te ciężary mają przejść na ciało nowo powstałe, nie mniej też o sposobie zgaśnięcia i wykreślenia ciężarów hipotecznych, właściwym ustawie górniczej jedynie. Wykreślenie to ciężarów zarządza władza górnicza w wypadku

uznania własności górniczej za uwolnioną (aufgelassen), co następuje po nieudałej przedaży przez przetarg, zarządzonej z powodu egzekucyi lub w razie porzucenia albo odebrania uprawnienia. Uznawszy własność górniczą za uwolnioną zarządza władza górnicza wykreślenie jej w księdze nadań i zezwoleń, a przez sąd górniczy w sądowych księgach górniczych. Wskutek tego orzeczenia gaśnie własność dla dotychczasowego właściciela, sąd więc zarządza wykreślenie nietylko samego przedmiotu, ale także wszystkich ciężarów w księdze górniczej i zawiadamia o wpisie tego wykreślenia wszystkich wierzycieli; ponieważ atoli zgasła jedynie własność górnicza, nie narusza orzeczenie władzy górniczej wcale bytu długów, o ile one ciężą na wszelkich innych przedmiotach, przynależnościach i rzeczach składowych przedsiębiorstwa i wierzyciele są uprawnieni w całej rozciągłości domagać się ich zaspokojenia z tychże przedmiotów. Z tej też przyczyny winien sąd górniczy spowodować inne władze, które utrzymują księgi zapisów co do tych przedmiotów, aby zarządziły sprostowanie wpisów odnośnie do nich [1]) przez wykreślenie stosunku, w jakim do przedsiębiorstwa górniczego pozostawały, i wpis prawa zastawu dla ciężarów dotąd przedmiot główny, a tem samem i przynależności i części składowe jego, obciążających w porządku zachowanym w księdze górniczej (§ 261 p. u. g. i rozp. z $^{16}/_{3}$ 1858 l. 41 dz. u. p.).

ROZDZIAŁ ÓSMY.

O należytościach górniczych i podatkach uiszczanych za przemysł górniczy.

Do należytości górniczych, sięgających początkiem swym daleko w przeszłość, o czem świadczy sama nazwa niemiecka Bergfrohne, zaliczamy: wyłącznościowe (Freischurfsgebühr) i miarowe (Massengebühr), tudzież należytości wymierzane za przeniesienie prawa własności, podczas gdy do podatków uiszczanych za trudnienie się przemysłem górniczym należy podatek dochodowy i zarobkowy, tudzież należytość ekwiwalentowa.

---

[1]) Na określenie tej czynności używa ustawa o górn. (§ 120) „Die Wiederherstellung der Rubriken über dieselben in den Grund- und anderen öffentlichen Büchern“. Wyrazu Wiederherstellung nie można wcale uważać za trafnie dobrany, ponieważ czynność wskazana właściwej władzy nie ogranicza się tylko na odtworzenie dawnego stanu hipotecznego, lecz muszą być z księgi górniczej przeniesione wszelkie prawa rzeczowe, które obciążały przedmiot główny.

Wyłącznościowem czyli opłatą za potwierdzenie wyłączności nazywamy należytość, opłacaną za każdy okręg wyłącznościowy w okresach ćwierćrocznych z góry. Opłata ta wynosi cztery złr. rocznie, bez względu na to, czy okrąg wyłącznościowy wskutek postanowień statutów związków okręgowych jest mniejszy czy większy, albo czy poszukiwania trwały krócej lub dłużej, jeżeli nie uzyskano zniżenia[1]). Wskutek tego też posiadacz wyłączności jest obowiązanym uiścić należytość nawet za tę ćwierć roku, kiedy wyłączność zgasła, lub wskutek nadania miary jako taka istnieć przestała (§. 4 rozp. z 1/6 1862 l. 3927), podczas gdy nie przypisuje się jej za te ćwierć roku, w której ją nabyto. Uzyskanie zniżki uzasadniają jedynie ważne powody np. bardzo ubogie pokłady kopalin, utrudnione wykonywanie robót, i to tylko w pierwszym okresie robót poszukiwawczych, prawie zaś nigdy w późniejszych okresach.

Miarowem nazywamy opłatę uiszczaną również w okresach ćwierćrocznych za nabyte miary górnicze (pola) i wychodne. Jako jednostkę zasadniczą (§. 215) poczytuje się ze względu na wysokość miarowego miarę górniczą, mierzącą 45.116 m^2 i wychodnią o powierzchni 115.000 m^2, wskutek tego większa lub mniejsza przestrzeń zajęta jako miara, powoduje podwyższenie lub zniżenie.

Ze względu na miarowe poczytuje się za prawidłowe miary także miary podłużne, (wzdłużmiernice) o zmiennej szerokości (Schermbreite) i bezdenne (§. 217).

Na obowiązek opłaty miarowego wcale nie wpływa uzyskanie zezwolenia na spoczynek, lub niepopłatność przedsiębiorstwa, jakkolwiek dla tych innych ważnych powodów można uzyskać zniżenia należytości miarowej do połowy (§. 4 rozp. ces. z 29/3 1866 l. 42 dz. n. p. Zniżenie to może być udzielone na lat sześć, względnie na czas dłuższy, aż do odwołania.

Wprowadzając te opłaty, zniesiono równocześnie rozp. min. skarbu z 4/10 1854 l. 267 dz. u. p. wszelkie inne należytości, a w szczególności spoczynkowe (Fristen-gelder), zjazdowe i wywozowe (Grubenraitgelder), wszystkie stałe należytości lenne (fixe Frohne), tudzież opłaty górniczo-kameralne i lennicze, wyjąwszy, gdy te ostatnie uiszczano do kas brac-

---

[1]) Leuthold D. oest. Berggesetz 1887 str. 74 mylnie twierdzi, powołując się na rozp. min. handl. z 1/6 1862 l. 3927, że zniżenie wyłącznościowego jest niedopuszczalne. Twierdzenie to odpiera §. 1. rozp. ces. z 29/3 1866 l. 42 dz. u. p. gdzie wyraźnie zniżenie uznano za możliwe pod warunkiem, że na pewien czas je ograniczono.

kich lub powszechnych związkowych, ponieważ wówczas byt tych opłat zawisł od postanowień statutu kasy brackiej lub związku okręgowego.

Należytość za przeniesienie prawa własności. Mówiąc o uprawnieniach górniczych zaznaczyłem, że wszystkie są przedmiotem obrotu prawnego. Nie wszystkie jednak stanowią jednaki przedmiot obrotu ze względu na wymiar należytości, niektóre bowiem z nich uważa się za ruchomości, inne za nieruchomości, co o tyle na sam wymiar wpływa, że w pierwszym wypadku wymierza się należytość wedle skali, podczas gdy nieruchomości podlegają opłacie procentowej.

Z pośród uprawnień górniczych zalicza się do rzeczy ruchomych: pozwolenia na poszukiwania górnicze, wyłączności górnicze i udziały w stowarzyszeniach górniczych (kuksy §. 140 p. u. g.), a poniekąd i służebności górnicze; wszystkie, zas inne uprawnienia i udziały w spółce górniczej uważa się za nieruchomości.

Wedle tego, czy nabyto uprawnienie bezpłatnie, czy za wypłatą ceny kupna lub w zamian za pewne świadczenia, poczytuje się czynność prawną za darowiznę lub kupno. W razie kupna należytość za przeniesienie własności rzeczy ruchomej oblicza się wedle skali II. i III., stosownie do wartości podanej [1]), zaś za przeniesienie własności rzeczy nieruchomej $3^1/_2{}^0/_0$ od wartości podanej i $25^0/_0$ należytości tytułem dodatku podczas gdy dokument ma być ostemplowanym na 50 ct. w. a. Przy wymiarze tej należytości z powodu darowizny wchodzi w grę więcej czynników; ponieważ odgrywa tu rolę obok wartości przedmiotu także stosunek pokrewieństwa osób działających, z powodu którego podwyższa się stopniowo należytość od 1 do $8^0/_0$ od wartości, do której to należytości dolicza się jeszcze $1^1/_2{}^0/_0$ i $25^0/_0$ dodatku, jeżeli rozchodzi się o przeniesienie własności rzeczy nieruchomej.

Sprawę podatku dochodowego od przedsiębiorstw górniczych wymierzanego i pobieranego porządkuje okólnik minist. skarbu z 22-go marca 1864 r. l. 12221.

Podatek ten wymierza się wedle zasad ogólnych opodatkowania na podstawie zeznań podatkowych (fasyi), przedkładanych oddzielnie za każde przedsiębiorstwo administracyjnie samoistne. Za przedsiębiorstwo samoistne pod względem zarządu (administracyjnie) uważa się każde przedsiębiorstwo,

---

[1]) Skala II w miejsce stempla dokumentowego, a III jako należytość za przeniesienie. Jeżeli należytość w ten sposób obliczona wynosi więcej niż 20 złr., można je uiścić do kasy rządowej zaopatrując dokument stemplem na 50 ct.

choćby do tego samego właściciela należało, jeżeli zyski i straty z niego zamieszcza się w oddzielnym wykazie obrotu.

Przedmiotem zeznania podatkowego (fasyi), są wytwory ostatecznie przerobione, w stanie do obrotu zdolnym i przeznaczonym, bez względu na to, czy przedsiębiorca przeróbce poddaje jedynie kopaliny własne, czy też obok nich i nabyte, jeżeli tylko sam kopalin wydobytych wprost nie zużywa, ani ich nie przedaje w stanie surowym, lecz poprzód poddaje przeróbce w dymarkach, rudnicach lub innych zakładach.

Zeznanie podatkowe rozpada się na trzy części:

1. Przychody, do których się wlicza:

a) wartość płodów (wytworów) przedanych, przez przedsiębiorcę zużytych lub przerobionych, lub udziałowcom wydanych, tudzież wartość ostatecznych wytworów [1]) głównych lub ubocznych, uzyskanych w przedsiębiorstwie, podana wedle ceny targowej.

Nie oblicza się natomiast wartości zapasów składowych, ponieważ przychodu nie stanowią (okól. min. skar. z 6/6 1865 r.) l. 8715);

b) wpłaty uiszczone do kasy za urządzenia pomocnicze, chodniki okręgowe i główne głębokie (Erbstollen), tudzież jako odpłata za świadczone usługi lub przyznane służebności (§. 124, 126, 191 i 195).

2. Wydatki bieżące zarządu i obrotu jako to:

a) ogólny wydatek zarządu z tytułu płac, dodatku w naturze, odsetek od przychodu (dywidendy) kosztów zwołania i odbycia wieców stowarzyszenia górniczego i innych zebrań uczestników przedsiębiorstwa, płac (pensyi), udziałowych należności (prowizyi) i kosztów biurowych;

b) właściwe wydatki na roboty górnicze za zrobiska (Vorbau), zabudowę (Ausbau) i odbudowę, tudzież wydobycie, odwodnienie i odwietrzenie;

c) wydatki na przeróbkę płodów surowych nabytych lub zakupionych;

d) wydatki przedsiębiorstwa na przygotowanie, przeróbkę kuźniarską i rafineryjną;

e) wydatki utrzymania urządzeń przedsiębiorstwa, budowli, silni (maszyn), zwierząt roboczych, tudzież mieszkań dla urzędników, nadzorców i robotników;

---

[1]) Za ostateczny wytwór poczytuje się każdy wytwór, który w przedsiębiorstwie zeznającem nie podlega dalszej przeróbce, nawet gdyby ono sprzedawało go w celu dalszej przeróbki innemu zakładowi. N. p. ropa sprzedawana przez zarząd kopalni destylarniom, stanowi ze względu na kopalnią ostateczny wytwór.

f) wydatki na uzupełnienie lub utrzymanie zapasów materyałowych narzędzi i sprzętów potrzebnych dla przedsiębiorstwa;

g) należytości miarowe[1]) i inne publiczne uiszczane przez przedsiębiorstwo, nie zaś podatek przychodowy, gdyż nie należy do rzędu wydatków, mogących być strącanemi i wymierza się go dopiero od przychodu;

h) wpłaty do kasy brackiej i na urządzenia związków okręgowych (Revier), na cele szkolne, lecznic, świadczenia na rzecz cudzych urządzeń pomocniczych, chodników okręgowych i głównych, tudzież odpłaty za służebności górnicze;

i) czynsze uiszczane za budowy górnicze i urządzenia cudze, za prawo odbudowy lub użytkowania ziemi potrzebnej przedsiębiorstwu, następnie czynsze najmu uiszczane za mieszkania dla urzędników, nadzorców i robotników, tudzież najem biura;

k) odsetki od długów przedsiębiorstwa, jeżeli dłużnikom nie wolno podatku dochodowego strącać z odsetków wypłacanych wierzycielowi[2]);

l) należytości za ubezpieczenie, straty z powodu niewypłacalności odbiorców, z powodu uszkodzenia lub zupełnego zniszczenia wyrobów górniczych lub dymarskich.

m) wydatki na składy i przechowki w obrębie lub po za miejscem przedsiębiorstwa.

3. Trzecią część zeznań podatkowych stanowią wydatki, mogą zaś być jako takie potrącone:

a) cena kupna wypłacona za kopalnię i koszta pierwotnego (unmittelbar) nabycia miar górniczych.

b) koszta nabycia gruntów, jakoteż koszta zakupna lub wybudowania budynków i innych urządzeń;

c) kwoty z przedsiębiorstwa wycofane lub przez nie spłacone;

d) odsetki od kapitału w przedsiębiorstwo włożonego;

e) odsetki od długów przedsiębiorstwa, jeżeli dłużnikowi wolno potrącić zapłacony podatek dochodowy wierzycielowi z odsetek należnych lub żądać od niego potwierdzenia odbioru kwoty potrąconej;

f) wynagrodzenie za pracę podatnika, tudzież jego żony i jego dzieci, jeżeli o ich zaopatrzenie winien się starać;

---

[1]) Należytości wyłącznościowe mogą być zamieszczane w zeznaniach podatkowych tylko wówczas gdy wyłączności stanowią część składową przedsiębiorstwa (orzecz. tryb. adm. 2/4 1878 r. l. 525 B. 242).

[2]) Prawo to nie służy dłużnikom na Węgrzech, w Kroacyi, Slawoni i Siedmiogrodzie.

g) czynsz za mieszkanie podatnika i jego rodziny;

h) wynagrodzenie i wydatki z powodu zgromadzeń, o ile nie należą do drugiej części (2 a), podarunki i zaliczki, tudzież koszta podróży właściciela kopalni.

Co do zeznań podatkowych winna władza górnicza się oświadczyć i w tym celu ma prawo zarządzić dochodzenia, a nawet zażądać szczegółowego wykazu przychodów i rozchodów [1] lub wglądnąć w księgi rachunkowe przedsiębiorstwa, to samo prawo wglądu w księgi przysługuje władzy podatkowej.

Należytością ekwiwalentową nazywamy opłatę uiszczaną co lat dziesięć przez wszystkie stowarzyszenia i wogóle osoby prawne za majątek posiadany. Obowiązek ten rozciągnięto także na stowarzyszenia górnicze (orzecz. tryb. adm. z 14/10 1879 r. l. 1989 i 8/6 1881 l. 996 B. 336 i 260). Opłata ta wynosi 3% od wartości rzeczy nieruchomych, a $1^1/_2$% od wartości rzeczy ruchomych.

W celu wymierzenia należytości rzeczonej winno naczelnictwo stowarzyszenia górniczego przedłożyć władzy podatkowej wykazy obejmujące wszystkie rzeczy nieruchome i ruchome, jakie należą do majątku stowarzyszenia, i podać w nich wartość przedmiotów poszczególnych. Wartość ma być podaną zgodnie z przepisami §§. 50, 51 i 52 patentu z 9/2 1850 l. 50 dz. n. p., władzy podatkowej zaś przysługuje w razie potrzeby zarządzić ocenienie sądowe (§. 52 i 53 1 b).

Zadawnienie praw skarbu: *a)* do wymiaru następuje bezwarunkowo dopiero z upływem 30 lat, licząc od końca roku obrotowego, w którym obowiązek ten się zrodził, a władza nie zdołała ani wymierzyć, ani przypisać należytości, zaś z upływem lat czterech co do opłat za pewien okres czasu lub pewien akt, a lat pięciu ze względu na opłaty stemplowe i bezpośrednie, pod warunkiem, że władza podatkowa mogła należytość rzeczoną wymierzyć, a obowiązany do zapłaty nie był równocześnie obowiązanym do zgłoszenia, następnie w trzech latach gaśnie prawo wymierzenia dodatkowej należytości stemplowej lub bezpośredniej, w dwóch natomiast latach co do innych spraw. *b)* Do żądania zapłaty należytości zapadłych po latach sześciu po upływie roku obrotowego.

Zadawnienie może być przerwane przez doręczenie nakazu zapłaty, wdrożenie egzekucyi lub zezwolenie na zwłokę do zapłaty.

[1] Przez szczegółowy wykaz przychodów i rozchodów nie rozumie się odpisów z ksiąg rachunkowych, lecz tylko odpisy pojedynczych rachunków.

Na zakończenie dodać należy, że kasy brackie, związkowe kasy i połączone kasy, tudzież zarząd główny funduszu rezerwowego, zażywają zupełnej wolności od podatków i należytości (ust. z 15 kwietnia 1885 l. 51 dz. u. p.), zaś wszelkie pisma i dokumenta spisywane w sprawach kas brackich, są wolne od należytości skarbowych i stemplowych (§ 45).

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

S ó l.

Wyżej wspomniałem, że dotychczas mimo zapowiedzi (§ 4 u. g.) nie zajęto się uporządkowaniem sprawy warzenia, poszukiwania i wydobywania soli kuchennej i wszelkich jej odmian, wskutek czego dotąd w tej sprawie obowiązuje porządek cłowy i monopolu państwa z 11 lipca 1835. Wedle postanowień tego porządku, poczytuje się sól kuchenną i wszelkie jej odmiany za wyłączną własność państwa, którą zarządzają władze skarbowe i administracyjne, mające jedynie prawo udzielać upoważnienia do poszukiwania i wydobywania soli, jej wywarzania lub wyłączania drogą chemicznego przetworu, pod warunkiem oddania całej ilości wydobytej do rozporządzenia skarbowi państwa, któremu służy prawo monopolu. Ta cecha soli nakłada na właściciela lub posiadacza ziemi, na wszystkie władze rządowe, obowiązek doniesienia właściwej władzy skarbowej w ciągu dni 90, że sól się pojawiła w źródle lub rząpie (solance), niemniej też obowiązanym jest każdy, oddający się przeróbce chemicznej, donieść tej samej władzy, jeżeli uzyskał sól czystą lub z przymieszką, bądź jako odpadki przy przeróbce, bądź też jako wytwór uboczny lub jako domieszkę innego wytworu. Wskutek tego doniesienia, szczególnie o odkryciu pokładu soli lub pojawieniu się źródła słonego, ma władza skarbowa sprawę zbadać i przekonać się, czy wskazanem jest urządzenie żupy lub warzelni, czy też zniszczenie (unbrauchbar) źródła, jeżeliby ilość soli wydobyta nie opłacała kosztów warzenia.

W pierwszym wypadku przysługuje władzy skarbowej prawo żądać, ażeby właściciel odstąpił jej odpłatnie (§ 365 p. u. c.) przestrzeń gruntu, potrzebną w tym celu, tudzież budynki, w drugim zaś ma prawo zniszczyć wynagradzając jedynie szkody zrządzone. Obowiązek odstąpienia ciąży na właścicielu jedynie wówczas, gdy nie nabył od władzy skarbowej prawa poszukiwania i wydobywania soli. O prawo to będzie się właściciel ziemi względnie inny przemysłowiec ubiegał, szczególnie gdy sól pojawia się

jako domieszka innych kopalin wydobywanych lub uzyskuje ją przy przeróbce, zresztą zaś będą te wypadki bardzo nieliczne, z powodu bardzo uciążliwych przepisów, które nabywszy pozwolenie to, przestrzegać będzie musiał. Z powodu tych przepisów musi przystać:

1) na ograniczenie dowolności co do wyboru środków i sposobu wydobywania i uzyskiwania soli, zachowując ściśle wszelkie w tym względzie wskazówki władz skarbowych;

2) na ograniczenie co do wyboru miejsca poszukiwania, ponieważ może sól poszukiwać i ją wydobywać jedynie w miejscu, szczegółowo przez władzę skarbową oznaczonem.

3) na odstawianie całego zapasu soli wydobytej (całej warki) do składów rządowych, które mu wypłacają wynagrodzenie z góry oznaczone za ilość odstawioną, jeżeli została uznana za nadającą się do użycia. Ilości, nie dające się zużyć, niszczy się, nie wypłacając dostawy wynagrodzenia.

Dotychczas zatem nie ma pow. ust. górn. żadnego zastosowania w sprawach poszukiwania i wydobywania soli; sprawy te w zupełności należą do zakresu działania władz skarbowych, podczas gdy władze górnicze mają:

1) wdrażać rozprawy celem przymusowego odstąpienia ziemi i wód, o ile nie rozchodzi się o saliny morskie,

2) badać porządki służbowe i statuta kas brackich, tudzież wykazy statystyczne postępu robót,

3) prowadzić księgi nadań i zezwoleń (koncesyi) i

4) wkraczać, gdzie tego wymagają sprawy górnictwa lub interes publiczny.

ROZDZIAŁ DZIESIĄTY.

Kopaliny niezastrzeżone. Ustawy naftowe.

Przyjęcie kopalin zastrzeżonych w znaczeniu powyżej podanem zmusza nas przeciwstawić im kopaliny niezastrzeżone, jako pojęcia wprost przeciwnego. Ściśle rzecz biorąc, należą do kopalin niezastrzeżonych wszystkie te, których do zastrzeżonych doliczyć nie można, których prawo rozporządzania przysługuje właścicielowi ziemi z tytułu prawa własności. Oprócz tych kopalin należą, jakeśmy to wyżej zaznaczyli także te z pośród zastrzeżonych, których uzyskiwanie się nie opłaca, a nadto w Galicyi i na Bukowinie wszystkie żywice i oleje ziemne, które zresztą do zastrzeżonych należą (§ 3 p. u. g.), ponieważ je ze względu na te kraje w drodze

ustawowej wyłączono z rzędu zastrzeżonych. Wychodząc zaś ze stanowiska ustawy o górnictwie rozumiemy przez kopaliny niezastrzeżone jedynie te z pośród nienależących do zastrzeżonych. których sprawę poszukiwania i wydobywania porządkuje ustawa z 11 maja 1884 l. 71 dz. n. p.; należą tutaj zatem olej ziemny (ropa, nafta), olej skalny (petroleum), smoła ziemna (kamfina), wosk ziemny lub skalny (ozokieryt) i asfalt (kir), tudzież inne kopaliny niezastrzeżone, dające się zużytkować z powodu zawartej w nich żywicy (bitumen), wyjąwszy węgli żywicznych, które z powodu swej istoty należą nadal do rzędu zastrzeżonych (orzecz. tryb. adm. $^{30}/_{1}$ 1889 l. 3703 Bud. 4990).

Ustawę z 11 maja 1884 i kraj. z 17 grudnia 1884 l. 35/86 dz. u. kr. dla Galicyi poprzedziły orzeczenia i rozstrzygnięcia ministerstwa skarbu z 1855 i 1860, tudzież najwyższe rozstrzygnienia a to z 22 stycznia 1862 uzupełnione okólnikiem min. skarbu z 1865 i z 12 września 1866 uzupełnione orzecz. min. dla handlu i roln. z 16 września 1866 l. 15010 i l. 55/66 dz. u. p., które w Galicyi i na Bukowinie przyznawały prawo rozporządzania żywicami ziemnemi właścicielowi ziemi, jeżeli ich używano na wyrabianie oleju świetlnego.

Gdy oporne stanowisko sejmu galicyjskiego przeszkodziło usiłowaniom rządu, aby te kopaliny zaliczyć do zastrzeżonych, należy powyż powołane orzeczenia i rozstrzygnięcia uważać za zapowiedź ustaw zwanych powszechnie naftowemi, to jest ustawy z 11-go maja 1884 roku, która wskutek ustawy krajowej powyż powołanej zyskała moc obowiązującą w Galicyi [1]).

Ustawę tę ze względu, że obowiązuje jedynie w części państwa, musimy uważać za partykularną, a tem samem, gdy jest częścią prawa górniczego, przedstawia się prawo „naftowe“ jako prawo wyjątkowe partykularne (prowincyonalne).

Prawo rozporządzania. Pole naftowe [2]).

Prawo „naftowe“ wychodzi z założenia wprost przeciwnego prawu górniczemu powszechnemu. Zarzuca zasadę królewszczyzny górniczej przy-

---

[1]) Na Bukowinie obowiązuje nadal najw. rozst. z 27 września 1866 uzupełnione orzecz. min. z 16/9 1866 l. 15010.

[2]) Ponieważ ustawy naftowe jedynie częściowo zmieniają pow. ust. o górnictwie, ograniczę się tutaj jedynie na omówieniu spraw odmiennie uporządkowanych, dodając, że zresztą w całej pełni obowiązują przepisy powyżej omówione ustawy powszechnej.

znając wolności górniczej zbyt nieograniczone znaczenie, albowiem pozostawia prawo rozporządzania kopalinami niezastrzeżonemi właścicielowi ziemi zastrzegając dla władz górniczych nadzór policyjny (§ 1). To prawo rozporządzania obejmuje także prawo poszukiwania i wydobywania kopalin niezastrzeżonych, które właściciel może wykonywać osobiście lub odłączywszy je od prawa własności ziemi odstąpić i innemu przemysłowcowi. Odłączenie to może nastąpić jedynie na podstawie porozumienia się stron, wcale zaś nie może być do tego zmuszoną żadna ze stron w drodze rozprawy o wywłaszczenie. Celem stwierdzenia odłączenia, muszą umawiający się zawrzeć umowę (notaryalnie lub sądownie uwierzytelnioną [1]), ponieważ tylko na zasadzie takiej umowy może być uzyskany wpis prawa nabytego w księdze naftowej. Prawo to odłączone uzyskiwania kopalin niezastrzeżonych stanowi odrębny przedmiot majątkowy, zdolny do obrotu prawnego, który wedle postanowienia ustawy jest rzeczą nieruchomą i jako taki stanowi przedmiot wpisu w księdze naftowej.

Powierzchnia ziemi, co do której odłączono prawo rzeczone (poszukiwania kopalin niezastrzeżonych), nazywa się polem naftowem (Naphtafeld).

W sprawie odłączenia prawa poszukiwania kopalin od prawa własności ziemi obowiązują przepisy ustawy z 25 lipca 1871 l. 95 dz. up. i 6 lutego 1869 l. 18 dz. up. jednak nawet mimo sprzeciwu wierzycieli

[1]) W rzędzie umów stwierdzających odłączenie tego prawa poszukiwania i wydobywania kopalin niezastrzeżonych od prawa własności ziemi, spotykamy najróżnorodniejsze mniej lub więcej nieuzasadnione jako to: kontrakta dzierżawy, ustanowienia służebności, kupna itp. Na myśl spisania kontraktu dzierżawy sprowadził prawdopodobnie przepis § 187 p. u. g., w tym razie zresztą nie mający znaczenia, bo prawiący, o „Verpachtung eines Werkes“ (kopalni), a nie omawiający sprawy poszukiwania i wydobywania kopalin. Oddzielając od prawa własności ziemi i przelewając na kogoś trzeciego prawo poszukiwania kopalin niezastrzeżonych wcale nie mamy przed sobą dzierżawy, albowiem przedmiotem umowy nie jest wcale ziemia, z której mają być kopaliny te wydobywane, lecz prawo wydobywania tej do kopalin i ono samo, a naówczas wcale o dzierżawie nie można mówić, ponieważ prawo nabyte wykonuje się właśnie przez zużycie przedmiotu co się sprzeciwia istocie dzierżawy (§ 1090 p. u. c.) Pomijając nawet te znamiona, nie podobna przeoczyć, że został pominięty lub na drugie miejsce usunięty przedmiot główny, który właśnie powinien był stanowić istotę rzeczy, gdyby zawierając kontrakt dzierżawy uwzględniano grunt, z którego się kopaliny ma wydobywać a nie kopaliny.

Nie więcej ma uzasadnienia kontrakt ustanowienia służebności, ponieważ ustawa tego rodzaju służebności nie zna. a powtóre gdyby nawet i na to nie zważać, znaleźlibyśmy się w niemałym kłopocie do jakichby służebności tę nowo powstałą zaliczyć należało. Stanowczo nie jest prawo poszukiwania i wydobywania kopalin służebnością osobistą, nie mniej też miejską (Hausservitut), a wobec braku gruntu panującego

może być dozwolone odłączenie, jeżeli 1) wedle orzeczenia starostwa górniczego racyonalne wydobywanie kopalin jest możliwe jedynie, gdy odłączenie nastąpi i 2) wierzyciele sprzeciwiający się przez odłączenie nie będą na straty narażeni.

Do prośby o utworzenie pola naftowego ma być dołączona oprócz umowy z właścicielem względnie jego oświadczenia, jeżeli sam zamierza wydobywać kopaliny niezastrzeżone, karta przedstawiająca granice pola żądanego, tudzież podane miejsca odkrywek, znaki na powierzchni służące do zorjentowania się i południk. Granice pola naftowego które ma otrzymać miano, zależą od woli stron i kształtu powierzchni odstąpionej górnikowi, ponieważ bezwarunkowo nie może pokrywać przestrzeni nieobjętej umową z właścicielem ziemi zawartą. Nadanie zawisło od stwierdzenia przez władzę górniczą, że w przestrzeni podanej znajdują się kopaliny poszukiwane. Pola naftowe mogą być dowolnie dzielone lub łączone i wymieniane na zasadzie dokumentów uwierzytelnionych, jeżeli są wolne od ciężarów lub jeżeli w razie przeciwnym na to zezwolili wierzyciele hipoteczni. Umowa z wierzycielami zawarta ma 1) ustanowić porządek, w jakim prawa rzeczowe mają obciążyć całość nowo powstałą, o ileby prawa te uledz miały zmianie. 2) oznaczyć stosunek, w jakim pola złączone uczestniczą w ciężarach pola powstałego przez złączenie. W tych czasach przysługuje nawet górnikom prawo, aby usunąć przeszkody ze strony wie-

---

i służebnego nie można pomieścić jej między służebnościami miejskiemi. Nie zważając nawet na to, można się bezwarunkowo przeciw tego rodzaju umowom oświadczyć, ponieważ 1) nie było zamiarem stron ustanowić usłużebności nieuznawanej przez ustawę i 2) sprzeciwiają się tego rodzaju umowom zastrzeżenia ust., że nabywcy wolno prawa nabyte ustępywać, wyraźne lub domniemane, a zawsze z istotą służebności (§ 485 p. u. c.) niezgodne.

Z temi umowami walczy o lepsze trzecia, dziś coraz więcej zarzucana: kontrakt kupna i sprzedaży na lat 25, 30 lub nawet 99 zawierany, przeciw któremu najwyraźniej przemawia przeciwny zamiar stron, wobec czego umowa ta nietylko że nie jest wyrazem woli kontraktujących, lecz nadto jest wykluczoną wskutek postanowień §§ 1053 i 1267 i nast. p. u. c. Podobnie zapatrują się na rzecz tę orzeczenia trybunału spraw. z 27 marca 1866 G. U. 2442 i 27 lutego 1872 l. 4488, które uznały kontrakt dzierżawy i ustanowienia służebności w tych wypadkach za nieodpowiedne, a zawarcie umowy bezimiennej (Innominat contract) za jedynie właściwą formę umowy. Oprócz błędów powyżej wytkniętych, popełniają zwykle jeszcze jeden niemniej rażący niż tamte. Ustawa z 11 maja i 17 grudnia 1884 uznaje odłączone prawo poszukiwania i wydobywania kopalin niezastrzeżonych jedynie za przedmiot ksiąg naftowych, tymczasem wyróbcy kontraktów wspomnianych nieuwzględniając postanowień ustawowych i uzupełniając najdowolniej wszelkie ustawy obowiązujące nie pozostawili odłogiem i tej sprawy, stworzyli z prawa tego przedmiot wpisu książek gruntowych, dozwalając na najdziwaczniejsze wpisy hipoteczne w tych księgach.

rzyciela hipoteczn., wypłacić wierzycielowi jego wierzytelność, o ile da się ona ilościowo oznaczyć, nawet przed dniem płatności. Dzielić i wymieniać pola naftowe lub ich części wolno również każdego czasu, jeżeli z sobą graniczą, a starostwo górnicze uzna podział lub wymianę za wskazane względami gospodarki górniczej t. j. ponieważ własność górniczą przez to się zaokrągli lub umożliwi się daleko korzystniejszą gospodarkę (§ 5 i 6).

Zmiany te są przedmiotem wpisu w księdze naftowej; do podania ma być dołączony oprócz umowy plan nowo powstałych własności w rozmiarze katastralnym, tudzież podana ich nazwa. (§ 8 u. kr.)

Spółki i stowarzyszenia.

Celem poszukiwania i wydobywania kopalin niezastrzeżonych mogą się zawięzywać spółki i stowarzyszenia górnicze (gwarectwa). Wzajemne stosunki spólników i stowarzyszonych ocenia się wedle umowy przez nich zawartej, względnie wedle przepisów powszechnej ustawy cyw. lub ustawy o górnictwie, jeżeli umowa jakiejś sprawy nie rozwięzuje.

Podobnie jak poszukujący kopalin zastrzeżonych mogą i poszukujący kopalin żywicznych tworzyć stowarzyszenia górnicze (gwarectwa) naftowe przestrzegając przepisów §§ 137 do 167 p. u. g. z tą jedynie zmianą że majątek stowarzyszenia może rozpadać się co najwyżej na sto udziałów (kuksów).

Również zdarzyć się może jeszcze że wydobywaniem kopalin żywicznych zajmuje się kilka osób, które nie złączyły się ani w spółkę, ani nie zawiązały stowarzyszenia. Ich wzajemny stosunek ocenia się podług powszech. ustawy, ze względu atoli na władze górnicze, mają ci górnicy ustanowić pełnomocnika i wyposażyć go władzą odbierania prawomocnego wszelkich pism i rozporządzeń władz. Ustanowiony pełnomocnik winien wykazać się dokumentem wierzytelnym, jeżeli ustawa sprawy tego zastępstwa inaczej nie porządkuje. (§ 8 ust. państw. i §§ 26 i 29 ustawy krajowej).

Zgaśnięcie uprawnienia do wydobywania kopalin.

Uprawnienie nabyte może zgasnąć w skutek zrzeczenia się lub odebrania. Z powodu zrzeczenia się gaśnie uprawnienie, jeżeli górnik w sposób ustawą wskazany (przedkładając oświadczenie uwierzytelnione) wyrazi wobec władzy prowadzącej księgi naftowe swą wolę; odebrać zaś pole naftowe może władza górnicza, jeżeli stwierdzi, że górnik odbudowę zu-

pełnie lub tak dalece zaniedbuje, że stan kopalni zagraża bezpieczeństwu osobistemu lub dobru ogólnemu, a ponawiane wezwania pozostały bez skutku, to jest górnik nie postarał się o środki zaradcze i nie odpowiedział przepisom policyjno-górniczym. O odebraniu orzeka starostwo górnicze (§ 12 ust. państ. i § 9 ust. kraj.)

Zgaśnięcia uprawnienia wskutek zrzeczenia się lub odebrania nie można wcale uważać za bezwarunkowe, zwłaszcza wówczas gdy władza górnicza zarządza sprzedaż przez przetarg, ponieważ w tym razie zmienia się jedynie osoba właściciela, który nabywa ten sam przedmiot wraz ze wszelkiemi prawami i obowiązkami swego poprzednika. Ocenienie i przedaż przez przetarg winna władza zarządzić zawsze w razie odebrania, tudzież w wypadku zrzeczenia się, gdy pole naftowe obciążają ciężary hipot., a choćby jeden z wierzycieli o zrzeczeniu się zawiadomionych żądał zarządzenia sprzedaży przez przetarg. Natomiast zgaśnięcie jest bezwarunkowem, gdy władza zarządza wykreślenie pola naftowego w księgach naftowych, a mianowicie w razie zrzeczenia się, gdy własności górniczej nie obciążają żadne ciężary, tudzież gdy przez przetarg nie można uzyskać ceny wyrównującej wartości wybudowy (budowli na powierzchni) z przynależnościami lub w drodze przetargu uprawnienia sprzedać nie można, ponieważ w tych wypadkach starostwo górnicze wyrzeka zgaśnięcie pola naftowego i zarządza jego wykreślenie z księgi naftowej. Następstwem tego zarządzenia jest odebranie ksiąg zwiedzań. pomiarów, rysunków itp. tudzież wprowadzanie środków mających zabezpieczyć dobro ogółu.

Narówni z zrzeczeniem się stawiać można porzucenie pola naftowego; w tem miejscu zaznaczyć należy, że w przemyśle naftowym nie mają zastosowania przepisy §§ 243 i 252 p. u. g., ponieważ sprawa poszukiwania i wydobywania kopalin niezastrzeżonych jest stosunkiem prywatnoprawnym, — usuwającym się w tym kierunku z pod zakresu działania władz, — a rozgrywającym się jedynie między górnikiem a właścicielem ziemi.

Wykonywanie i zarząd robót górniczych.

Cztery tygodnie przed rozpoczęciem robót górniczych winien przedsiębiorca o swym zamiarze donieść władzy górniczej. Doniesienie to ma podawać przedsiębiorcy kierownika technicznego, dowód uprawnienia do wydobywania kopalin niezastrzeżonych i miejsce przedsiębiorstwa, tudzież przestrzeń, jaką zajmuje, przedstawiać na planie sporządzonym przez

zaprzysiężonego mierniczego lub inżyniera górniczego; plan ten może być także zastąpiony planem przepisanym w § 5 (§ 14).

Doniesienie to załatwione być ma odmownie, jeżeli przestrzeń mająca być zajętą przez przedsiębiorstwo kształtem lub rozmiarem uniemożliwia odbudowę racyonalną, zresztą zaś przychylnie.

Za wykonanie robót górniczych (popęd, prowadzenie kopalni) poczytuje się jedynie poszukiwanie kopalin niezastrzeżonych szybem (studnią) kopanym, otworem świdrowym lub chodnikiem podziemnym (sztolnią), nie popadają zaś pod to pojęcie wszelkie inne roboty (§ 14 i 33). Odbudowa musi być prowadzona ściśle wedle planu robót (odbudowy) zatwierdzonego przez władzę górniczą i zmiany mogą nastąpić jedynie za zgodą tej władzy, chyba, że nagły jaki wypadek nie dozwala zasięgnąć jej przyzwolenia.

Robotami górniczemi zarządza kierownik technicznie wykształcony lub przynajmniej praktycznie uzdolniony, który swe uzdolnienie wykazać musi władzy (§ 23 i 24 ust. kr.) Na nim też ciąży obowiązek oznaczania na mapach pomiarowych postępu odbudowy.

Stosunki właściciela kopalni do urzędników i robotników porządkuje rozdział IX. pow. ust. o gór., a ustawa z 28 lipca 1889 l. 127 dz. up. obowiązuje ich w sprawie ubezpieczenia na wypadek nieudolności do pracy i zapewnienia zaopatrzenia dla wdów i sierót; [1]) natomiast stosunek przedsiębiorcy do właściciela ziemi streszcza się w obowiązku właściciela ustąpić przedsiębiorcy przestrzeń ziemi, potrzebną na zbudowanie dróg, mostów, kolei żelaznych, przewodów (kanałów), wodo- i ropo-ciągów, ścieków, stawów i na urządzenia pomocnicze (§§. 10 ust. pań. i 30 ust. kraj.). Za odstąpienie tych przestrzeni należy się właścicielowi ziemi odszkodowanie; wysokość odszkodowania zawisła od porozumienia się stron, jeżeli zaś nie mogą się porozumieć lub właściciel przestrzeni potrzebnych odstąpić nie chce, przysługuje przedsiębiorcy prawo przymusu t. j. żądać wywłaszczenia górniczego (§. 101—103 p. u. g.) Niemniej też wolno górnikowi poszukującemu kopalin żywicznych na obcym gruncie lub w obrębie pola naftowego zakładać urządzenia pomocnicze, aby ułatwić sobie wydobywanie kopalin szukanych, prawo to atoli służy mu tylko pod warunkiem, że nie utrudnia ruchu kopalni obcej lub nie zagraża narażeniem na szkody. Jeżeli zakładając te urządzenia w obrębie cudzego pola, napotka tamże pokład kopalin zastrzeżonych lub wydobędzie je, ciąży na nim obowiązek wyda-

[1]) Sprawę tę omawia rozdział trzeci.

nia ich właścicielowi pola (§. 10, 12 i 13 ust. kraj.), nadto tak względem właściciela pola naftowego jak i właściciela ziemi jest obowiązany do wynagrodzenia wszelkich szkód przez nich poniesionych. Prawa te winni mu pod tymi warunkami uprawnieni przyznać, w razie zaś sporu orzeka starostwo górnicze o dopuszczalności wprowadzenia tych urządzeń, a tem samem o obowiązku wymienionych właścicieli (§. 11 ust. kraj.).

Policya górnicza.

Poszukiwanie kopalin niezastrzeżonych zapomocą szybu (studni), chodnika podziemnego lub otworu wiertniczego, tudzież ich wydobywanie pozostaje pod nadzorem policyjnym władz górniczych. Nadzór ten ogranicza się jedynie na przestrzeganie ubezpieczenia odbudowy górniczej, jakoteż ochronę życia i zdrowia robotników, tudzież na zabezpieczeniu powierzchni ziemi w kierunku prawnym prywatnym i publicznym i przeciw szkodliwym wpływom górnictwa (§. 33 i 34 ust. kraj.).

Celem umożliwienia tego nadzoru służy władzom górniczym prawo wstrzymać wszelkie roboty górnicze rozpoczęte bez poprzedniego zgłoszenia (§. 46), nie mniej też, jeżeli powierzono kierownictwo osobie nieuzdolnionej lub odstąpiono od planu robót, zatwierdzonego przez władzę, a prócz tego wyposażono władze te prawem nałożenia grzywny od 5 do 200 zł. a. w., a nawet odebrania uprawnienia (§. 9 ust. p.) zaniedbującym przepisy ustawowe lub lekceważącym sobie ich zarządzenia. Również w tym celu nałożono obowiązek na przedsiębiorcę i kierownika technicznego, aby o każdym wypadku zagrażającym bądź to zdrowiu i życiu osób, bądź też mieniu natychmiast zawiadomił władzę górniczą, która wespół z władzą polityczną ma obmyśleć i w życie wprowadzić środki zaradcze lub ochronne przy pomocy sąsiednich przedsiębiorstw. W wypadkach wymagających bezzwłocznego działania, służy prawo każdej z władz nazwanych na własną rękę zarządzić, co uważa za stosowne.

Szczegółowe określenie spraw policyi górniczej, a mianowicie sposobu przestrzegania porządku i bezpieczeństwa, ubezpieczenia miejsc niebezpiecznych, odwadniania, odwietrzania i oświetlania kopalni, używania materyi wybuchowych, zjeżdżania do kopalni, wydobywania kopalin, ludzi i t. d., dawania znaków itp., należy do porządku służbowego, który musi określając te sprawy, przestrzegać granic podanych w przepisach policyjnych z dnia 11 maja 1884 l. 71 dz. u. p. względnie rozporządz. z 13 marca 1886 l. 47 dz. u. p.

Księgi naftowe.

Przez księgi naftowe rozumie się księgi założone i prowadzone przez sądy, a których przedmiotem wpisu są pola naftowe, przyznawane im prawa (służebności) prawa zastawu i obowiązki. Księgi naftowe powstają z poszczególnych wykazów, z których każdy składa się z trzech oddziałów oznaczonych A B C. Oddział pierwszy A dzieli się na dwie części; przedmiotem wpisu w pierwszej części oddziału A jest nazwa pola naftowego i oznaczenie miejsca (położenia miejscowego) z powołaniem się na plan położenia, tudzież przynależności (urządzenia pomocnicze, wybudowy itp.) pola wpisanego, podczas gdy w drugiej części wpisują się prawa służebności (służebności górnicze) przysługujące uprawnieniu górniczemu. W oddziale B stanowiącym kartę własności, ma być wpisane imię i nazwisko właściciela pola naftowego, natomiast w oddziale C wszelkie obowiązki służebnościowe to jest służebności górnicze, przyznane innemu uprawnieniu górniczemu, tudzież prawa zastawu dla innych świadczeń. (Rozp. min. spraw. z 15/6 1885 l. 6599). Księgi naftowe prowadzi właściwy sąd rzeczowy, to jest sąd właściwy dla nieruchomości, od której prawo wydobywania kopalin odłączono. Do tego też sądu należy wnosić podania o połączenie dwóch pól sąsiadujących, podział lub wymianę takowych, poparte planem położenia pól odnośnych i podające nazwę, jaką otrzyma własność w ten sposób powstała (§. 8). Postępowanie w tych sprawach jest takie same jak przepisuje pow. ust. gór., które przedstawiono p. n. „Łączenie i dzielenie miar i pól górniczych".

W ł a d z e g ó r n i c z e powołane do orzecznictwa w sprawach górniczych uprawnione są w równej mierze do orzecznictwa w sprawach kopalnictwa naftowego w okręgach urzędowych powyżej podanych.

Podatek spożywczy od żywic ziemnych.

Sprawę podatku porządkuje ustawa z 26 maja 1882 l. 22 dz. u. p. obowiązująca w krajach zastąpionych w radzie państwa, wyjąwszy okręgu tryesteńskiego.

Opodatkowaniu ulega olej skalny oczyszczony (rafinowany) o gęstości 870 stopni przy ciepłocie 12^0 Reaumura w wysokości 6 zł. 50 ct. za 100 kg. Uwolnioną zaś jest ta ilość, która służy do wytwarzania rozczynów lub wyciągów (Lösungs- und Extractionsmittel), gęstość jednak tego oleju ma wynosić przy podanej ciepłocie 770 stopni, a nadto ubiegający się o uwolnienie winien wstrzymać się w tym razie od sprzedawania lub uży-

wania oleju o 770⁰ gęstości do oświetlania, z którego to powodu musi się poddać ścisłemu dozorowi władzy skarbowej (rozp. min. skar. z 16/8 1882 l. 25118 Nr. 38 III). Podatek uiszcza się w chwili uwiadomienia o wywozie z rafineryi, jeżeli nie uzyskano od władzy zwłoki w opłacie za złożeniem zabezpieczenia.

Uiszczenie podatku lub uzyskanie zwłoki w zapłacie upoważnia do wydania oleju w ilości opłaconej, w naczyniach i w czasie podanym przez zarząd rafineryi. Wcześniejsze wydanie lub wysyłka opodatkowanych olei jest niemożliwa, zwłoka zaś jest możliwa, jeżeli spowodował ją przypadek nieprzewidziany, o czem ma być władza skarbowa, jej wykonawcy lub zwierzchność gminna uwiadomiona.

Przedsiębiorstwa naftowe opłacają także podatek przychodowy i w tym względzie mają przestrzegać przepisów rozp. min. z 22 marca 1864 r. l, 15221, p. wyżej.

O prawie pierwokupu.

a) Rozwój historyczny.

Znakomici znawcy naszego kodeksu cywilnego jak Zeitler, Nippel, Stubenrauch, Czemeryński i t. p. a nawet prawodawstwo austryackie (§ 18. pat. ces. z 29 listopada 1852, nr. 247, dz. u. p. i patent ces. z 29 maja 1853, nr. 100 dz. pp.) stwierdzają, iż prawo pierwokupu (jus protimiseos) jest identyczne z dawnem kontraktowem prawem wykupna (jus retractus), które miało swoje uzasadnienie częścią w publicznych stosunkach prawnych, a w szczególności w prawie lennem, a częściowo także w dążeniu zatrzymania na przyszłość pewnej nieruchomości dla rodziny, sąsiadów i t. p. Już rzymskie prawo znało wiele wypadków prawa pierwokupu (jus protimiseos legale) jak n. p. prawa pierwokupu domini emphyteuticarii (cmt. 3. Cod. de jure emph. 4, 66) wierzycieli w upadłości, fiskusa co do metali wykopywanych przez poddanych i t. p., a niemniej dawne prawa polskie dozwalały prawa pierwokupu. Mianowicie kupno i sprzedaż bez wszelkiego zwrotu i możności odwołania uczynione, nazywano sprzedażą i kupnem wieczystem; nie było ono zaś na wieczność zawartem, gdy w umowie zastrzeżono sprzedającemu prawo pierwokupu, lub gdy wedle ustawy służyło krewnemu ostatniego sprzedającego prawo wykupna, bliskość, bliższość, jus retractus, t. j. możność odebrania nieruchomości, skoro chciał dopełnić wszystkich warunków, które przyjął na na siebie kupujący.

To prawo retractus mogło być wykonywanem i przeciw kupującemu jeżeli ten bez wiedzy osoby tak uprzywilejowanej nabywszy nieruchomość, wszedł w jej posiadanie, — a służyło pierwotnie i dalszym krewnym płci męzkiej po mieczu (Vol. leg, I. 38), później najbliższym, tak, że wyłączono już stryjów (Vol. I. 74, 75), — synowi po ojcu, żonie po mężu niemającym krewnych, — a wedle statutu Zygmunta I. (r. 1511. Vol I. 376) sami tylko bezpotomni mieli wolne rozrządzenie dobrami; mogło ono być wykonywanem w przeciągu lat 3 i 3 miesięcy od dnia kupna i oddania

rzeczy (Vol. I. 44. tit. praescripto). Później prawa te poszły w zapomnienie, zwłaszcza gdy według konst. z r. 1768 (Vol. VII. 707.) wszelkie umowy miały być niewzruszone.

Statut litewski w niczem władzy rodziców w tej mierze nie ograniczał (rozdział VII art. 1), — zaś prawo chełmskie rozciągało już jus retractus na krewnych obojej płci, przeciw każdemu trzeciemu nabywcy, nie tylko co do nieruchomości spadkowych po przodkach, lecz nawet i co do nabytych (Cap. 196—204), z terminem: intra diem annuam (cap. 196), a dla małoletnich i po dojściu lat, jeżeli opiekunowie terminu zaniedbali (cap. 201). — [Bandtkie pr. pryw. p. Warszawa 1851]. Najdalej jednak rozwinęło się w Państwie niemieckiem tak zwane prawo wykupna, (jus retractus, Einstandsrecht, Näherrecht, Abtritsrecht), które nie ograniczało się na tem, jak prawo pierwokupu, aby od sprzedającego żądać ofiarowania do kupna rzeczy sprzedać się mającej, lecz nawet żądać można było od nabywcy pewnej posiadłości już po jej wydaniu jak także od każdego następnego jej posiadacza odstąpienia tej posiadłości za zwrotem tych świadczeń, jakie pierwszy nabywca uiścił.

Pierwotnym rodzajem prawa wykupna było tak zwane jus retractus gentilitius, consanguinitatis *(die Erblosung)*, t. j. prawo krewnych po krwi sprzedającego względem każdego obcego, do żądania oddania im pewnej posiadłości po wypełnieniu warunków przy pierwszej sprzedaży tej posiadłości umówionych. Później zostało to prawo także na domowników i sąsiadów rozszerzone (retractus viciniae) a następnie wytworzyły się w ten sposób tak zwane: *die Marklosung* na korzyść członka pewnej gminy względem niečzłonków, *die Landlosung* na korzyść krajowca względem obcokrajowca, *das Gauerbenrecht* na korzyść spółwłaściciela pewnej spólnej rzeczy względem trzecich osób, *das Dachlosung* na korzyść współwłaściciela pewnego spólnego domu, *das Gespilderecht (Frohn- und Zinslosung)* służące właścicielowi pewnej realności przeciw posiadaczowi innej realności lub nieruchomości, która przedtem stanowiła część integralną pierwszej, jeżeli ten ostatni swoją nieruchomość trzeciej osobie pozbył. — Podobnie powstały również tak zwane: *das grundherrliche Einstandsrecht* służące dziedzicowi co do gruntów chłopskich poddańczych, *der adelige Retract* służące szlachcie co do dóbr szlacheckich, *das bürgerliche Einstandsrecht* służące mieszczanom w razie sprzedaży miejskiej realności osobie nie będącej obywatelem miasta i *der Landmanns-Einstand* (retractus-statuum) służące stanom krajowym co do dóbr tabularnych. Niemniej w prawie lennem miał lennodawca prawo wykupna co do dóbr lennych.

Wszystkie wyżej poszczególnione prawa wykupna były także w państwie austryackiem z prawnym skutkiem używane, jak to liczne ich ślady w przepisach ustawy *codex austriacus* znajdujemy i dopiero w drugiej połowie przeszłego stulecia powstaje zwolna dążenie tak ze strony posiadaczy nieruchomości, jak i ze strony ustawodawczej do ograniczenia istniejących praw wykupna, a to dążenie miało uzasadnienie w tem, iż posiadacze posiadłości z uwagi na łatwiejsze uzyskanie rozwijającego się podówczas kredytu i na swobodne rozrządzanie swoją własnością starali się utrwalić w posiadaniu raz nabytej nieruchomości, zaś czynniki ustawodawcze w dobrze zrozumianym interesie zabezpieczenia i ustalenia bytu jednostek, dążenia te popierały.

Mianowicie wyżej poszczególnione prawa wykupna zostały patentem ces. z d. 21 lipca 1784, nr. 318 Z. U. S. i dekretem nadwornym z 23 września 1785 l. 469 praw sądowych, następnie dekretem nadwornym z 23 października 1786. l. 588 przy wszystkich innych licytacyach, a w końcu przepisami §§. 4 i 5 Roz. II. kodeksu Józefińskiego z 1 listopada 1786 zupełnie uchylone.

W szczególności dekret nadworny z dnia 8 marca 1787, nr. 649 Z. U. S. dla wszystkich prowincyj wydany, uchylił w zupełności wszelkie jakąkolwiekbądź nazwę mające i w różnych ustawach krajowych, lub na mocy zwyczaju uzasadnione prawa wykupna, które to uchylenie późniejszym dekretem nadwornym z d. 23 lutego 1788, nr. 790, także do obcokrajowców rozszerzonem zostało. — Jednakowoż prawa odkupu i pierwokupu z umów wynikające, zostały na zasadzie dekretu nadwornego z d. 27 kwietnia 1787, l. 673 Z. U. S. w swej mocy utrzymane.

Dla usunięcia wszelkich wątpliwości co do znaczenia i skuteczności wpisanych w księgach hipotecznych familijnych praw wykupna *(Familien-Einstandsrechte)* tudzież dla unormowania postępowania celem wykreślenia dotyczących a bezskutecznych wpisów hipotecznych stanowi ustawa z d. 28 marca 1875, l. 37, Dz. pp. co następuje:

§ 1. Prawne skutki takich rozporządzeń, wedle których członkom pewnej rodziny zastrzeżonem było prawo odkupu nieruchomości, gdyby takowa miała przejść na osobę nienależącą do rodziny uprzywilejowanej (jus retractus consanguinitatis) oceniać należy od dnia, od którego powszechna ustawa cywilna z dnia 11 czerwca 1811 moc prawną uzyskała, wedle przepisów §§. 1072 aż do 1079 tejże ustawy, ograniczających prawo pierwokupu. — Od rzeczonego przeto dnia nie można już uzasadnić fa-

milijnego prawa wykupna i to, które dawniej istniało, ustaje, jeżeli nie żyje żadna z osób, któraby w danym wypadku w chwili wejścia w moc obowiązującą powszechnej ustawy cywilnej do wykonywania takich praw wykupu powołane być mogły. — § 2. Na prośbę właściciela nieruchomości obciążonej familijnem prawem wykupna, wezwać ma sąd hipoteczny edyktem, wywieszonym w domu sądowym i ogłoszonym trzy razy w gazetach do obwieszczeń sądowych przeznaczonych, wszystkich tych, którzy sądzą, że z wpisanego hipotecznie familijnego prawa wykupna, mogą wyprowadzać skuteczne jeszcze z mocy § 1. uprawnienie, aby tego prawa dowiedli w przeciągu roku drogą skargi do sądu hipotecznego wniesionej, gdyż w przeciwnym razie wpis hipoteczny będzie wykreślony. Jeżeli w terminie edyktalnym skarga taka nie będzie wniesioną, dozwolić należy na ponowne żądanie właściciela wykreślenia. — § 3. Ustawa niniejsza nabywa mocy obowiązującej z dniem ogłoszenia.

b) Prawo pierwokupu w pow. prawie prywatnem.

Wedle naszej pow. ustawy cywilnej prawo pierwokupu (jus protimiseos) jest to prawo nadane sprzedającemu żądania od kupującego, aby mu rzecz sprzedaną na wypadek gdyby chciał ją znowu sprzedać do kupna ofiarował (§ 1072 k. c.). Prawo to różni się od prawa odkupu § 1068 kc. (Wiederkauf, pactum de retro vendendo) tem, że sprzedający nie może tego prawa dowolnie wykonywać, lecz tylko w takim wypadku, gdyby nabywca daną rzecz stanowczo chciał sprzedać; — zaś od prawa odsprzedaży (§ 1071 k. c. pactum de retroëmendo, Rückverkauf) tem, iż takowe uzasadnia dla sprzedawcy uprawnienie, a nie obowiązek.

Prawo pierwokupu jest w powszechności tak jak prawo odkupu i odsprzedaży tylko prawem osobistem (§ 1073 k. c.) nie mogącem być ani przedmiotem dziedziczenia, ani przeniesienia na osoby trzecie (§ 1074 k. c.), jednakowoż nie ogranicza się tak, jak prawo odkupu i odsprzedaży jedynie na nieruchomości (§ 1075 k. c.), co do których stać się może rzeczowem przez wpisanie do ksiąg gruntowych (§ 1073 k. c.). — Ustawa hipoteczna z dnia 25 lipca 1871, l. 95 dz. u. p. — uwzględniła dostatecznie prawo pierwokupu, postanawiając w § 9. co następuje: do księgi gruntowej wpisywane być mogą tylko prawa i ciężary rzeczowe; prawo odkupu, pierwokupu (§§. 1070, 1073 k. c.), tudzież prawo najmu i dzierżawy (§ 1095 k. c.), jak również w § 37. postanowiono: Ostrzeżenie prawa odkupu, pierwokupu, najmu i dzierżawy wtedy tylko jest dopuszczalne, jeżeli tak istnienie prawa jak i zezwolenie na wpis dostatecznie są wykazane.

Niemniej ustawa o wewn. urządzeniu ksiąg hipot. w Galicyi z dnia 20 marca 1874, l. 28 dz. u. kr. w § 10 postanawia: Karta ciężarów wyszczególnić ma wszelkie na posiadłości ciążące prawa rzeczowe, tudzież prawa na tych prawach nabyte, dalej prawa odkupu, pierwokupu najmu i dzierżawy, a oprócz tego wszelkie takie ograniczenia w rozrządzeniu całem ciałem hipot. lub częścią onegoż, którym podlega każdy właściciel tej obciążonej posiadłości.

W tym względzie U. N. S. z d. 7 października 1870, l. 9320 orzeka: Prawo pierwokupu do ksiąg publicznych wpisane (rzeczowe) sąd hipoteczny z urzędu uwzględnić winien, albowiem prawo pierwokupu, będąc zwyczajnie tylko prawem osobistem, staje się przez wpisanie do ksiąg publicznych prawem rzeczowem, którego dochodzić można przeciw każdemu trzeciemu posiadaczowi rzeczy (§§. 1079, 443, 859 k. c.). Niewątpliwie zatem prawo pierwokupu ogranicza prawo właściciela w rozrządzeniu rzeczą w tym kierunku, że właściciel odnośną rzecz nieruchomą nie może dowolnie sprzedać trzeciemu, tylko dopiero wtedy, gdy mający prawo pierwokupu nie korzystał z ofiarowanego mu wykupna, albo gdy to prawo przez upływ czasu, do wykupna zakreślonego, zgasło (§ 1075 k. c.). Na tej zasadzie sąd hipoteczny winien odmówić prośbie o hipoteczne przeniesienie własności nieruchomości prawem pierwokupu obciążonej, jeżeli nie ma dowodu, że mający to prawo zezwolił na wpis i że mu wykupno było ofiarowane.

Prawo pierwokupu ma przedewszystkiem ten skutek, iż właściciel jeżeli odnośną rzecz stanowczo chce sprzedać, musi takową uprawnionemu ofiarować do kupna i jemu oznajmić warunki, pod jakimi trzecia osoba tę rzecz skłonną jest nabyć. Uprawniony winien ruchomości w 24 godzinach, zaś nieruchomości w ciągu dni 30. po oświadczonem mu ofiarowaniu, rzeczywiście kupić, albowiem po upływie tego czasu prawo pierwokupu gaśnie (§ 1075 k. c.). Ustawa wprawdzie nie wymaga, aby ofiarowanie do kupna w oznaczonej formie nastąpiło, jednakowoż dla nabycia dowodu wskazanem jest, aby podobne wezwania bądź przez notaryalne poświadczenie stwierdzone, bądź w innej, ustawą wymaganej formie uczynione zostały.

Jeżeliby podobne ofiarowanie do kupna z powodu nieobecności uprawnionego nie mogło nastąpić, natenczas właściciel rzeczy jest uprawniony, żądać ustanowienia (wedle § 276 k. c.) dla nieobecnego kuratora, aby temu ofiarowanie kupna mogło być uczynionem. W tym wypadku wypisanie edyktu nie jest potrzebnem, albowiem takowe byłoby w sprze-

czności z terminami ustawą do wykonania prawa pierwokupu zakreślonymi. (Patrz: Winiwarter K. C. tom 4, str. 278).

Jeżeliby obowiązany z wydaniem rzeczy zwlekał, natenczas może uprawniony dla uniknięcia utraty terminu, cenę kupna po myśli § 1425 k. c. do depozytu sądowego złożyć. (Patrz: Scheidlein K. C., tom 2, str. 240 i Stubenrauch tom 2, str. 401)..

Zakreślone w § 1075 k. c. termina, należy wedle analogii §§. 1334 i 903 k. c. w ten sposób obliczać, że dzień ofiarowania nie wlicza się, zaś termin 24-godzinny od chwili uczynionego ofiarowania biegnie. (Patrz Winiwarter i Stubenrauch).

Jeżeli uprawniony w terminie ustawą zakreślonym albo żadnego oświadczenia nie da, albo wykupna nie uczyni, natenczas prawo pierwokupu gaśnie i nowonabywca rzeczy może żądać wykreślenia wpisanego w księgach publicznych ciężaru. (O. N. T. z 21 czerwca 1882, l. 4791). Ten sam skutek ma także miejsce, jeżeli uprawniony zrzeka się wyraźnie prawa czynienia użytku z przysługującego mu wykupna, lub jeżeli nie może wypełnić warunków przez trzeciego ofiarowanych (§ 1077 k. c.).

c) Skuteczność prawna prawa pierwokupu w razie publicznej sprzedaży nieruchomości.

W § 1076 k. c. czytamy: Prawo pierwokupu w razie sądowej sprzedaży rzeczy prawem tem obciążonej ten tylko ma skutek, iż mający to prawo w księgi publiczne wpisane, powinien być w szczególności do licytacyi powołanym.

Publiczne sprzedaże dokonują się albo przymusowo, wbrew woli właściciela (n. p. w drodze egzekucyi, w wypadkach ekspropriacyi lub zniesienia spółwłasności i t. p.). albo na żądanie właściciela (dobrowolne licytacye).

1) Przy przymusowych sądowych sprzedażach pewnej relności mają być po myśli § 438 z. gal. pr. c. i dekr. nadw. z 22 grudnia 1815, N. 1197 Z. U. S. o dozwolonem wystawieniu tejże realności na sprzedaż sądową zawiadomieni wszyscy na tej realności wpisani wierzyciele hipoteczni, a więc także mający prawo pierwokupu do rąk własnych lub pełnomocnika, mającego umocowanie odbierać pierwsze w sprawach spornych rozporządzenia, tak, jak to przepisuje § 505 pr. c. o pierwszych rezolucyach w sprawie sądowej wychodzących, a ponieważ wypełnienie tych wymogów prawnych jest koniecznością ustawową, przeto niedopilnowanie tychże pociąga za sobą nieważność całego procederu i aktu licytacyjnego.

2) O dobrowolnych licytacyach postanawia § 267 pat. ces. z d. 9 sierpnia 1854, N. 208 dz. pp., że każdemu wolno domagać się tak ocenienia sądowego, jako też i publicznej sprzedaży swej własności. Prośbę o dobrowolną licytacyę nieruchomości należy wnieść do sądu realnego, zaś o wystawienie na licytacyę wierzytelności niepokrytej prawem zastawu w tym sądzie powiatowym, w którego okręgu wierzyciel się znajduje. O licytacyę wierzytelności ubezpieczonych na dobrach nieruchomych, prosić można tak w sądzie realnym, jakoteż w sądzie powiatowym, w którego okręgu wierzyciel mieszka. Inne rzeczy ruchome wtedy tylko sprzedają się przez licytacyę sądową, jeżeli należą do spadku jeszcze nie przyznanego, do powiernictwa, do majątku małoletniego, albo pod pieczą zostającego. Oprócz tych wypadków należy o dobrowolną licytację ruchomości upraszać władzę polityczną (§ 269 patentu niesporn.).

Przy sądowych tak przymusowych jak i dobrowolnych licytacyach nie wpisane do ksiąg publicznych prawo pierwokupu nie ma żadnego skutku, albowiem z trudnością przyszłoby zastósowanie tu przepisu § 1075 k. c. Jeżeli jednak prawo pierwokupu do ksiąg publicznych jest wpisane, to uprawniony musi być do licytacyi szczegółowo zawezwany, ażeby przynajmniej mógł o kupno nieruchomości spółubiegać się i w ten sposób takową nabyć. — Podobne postępowanie co do nieruchomości jest również przy przymusowych sądowych licytacyach dekretami nadwor. z 31 sierpnia 1792, N. 43 i z dnia 2 czerwca 1827, N. 2283 Z. U. S. zakreślone, a nadto dekret nadw. z 20 lipca 1810 l. 96 Z. U. S. postanawia, że takowe zawiadomienie wierzycieli hipotecznych o licytacyi nie potrzebuje być koniecznie do rąk ich własnych doręczane, lecz wystarczy, jeżeli je doręczy się ich pełnomocnikom lub innym zastępcom; jak również dekret nadw. z 4 lipca 1794, l. 183 Z. U. S. rozporządza, że dla niewiadomych z miejsca pobytu lub dla mieszkających za granicami kraju wierzycieli należy ustanowić kuratora, jak niemniej że gdy miejsce zamieszkania wierzycieli po za granicami kraju przebywających jest wiadome, zawiadomić ich o licytacyi przez pocztę.

Przy dobrowolnych licytacyach przepisane w sprawach spornych zawiadomienie wierzycieli hipotecznych nie ma miejsca po myśli § 277 paten. niespor., albowiem w tych wypadkach zabezpieczone na nieruchomości prawa zastawu pozostają nadal w niezmienionej formie przy hipotece, jednakowoż Winiwarter jest zdania (tom 4, str. 279) że mający prawo pierwokupu może żądać od nabywcy wydania mu rzeczy za złożeniem ceny licytacyjnej.

3) Przy niesądowych licytacyach może być zastósowanym tylko przepis § 1079 k. c., albowiem przepisy § 1076 k. c. odnoszą się wyraźnie tylko do sądowych licytacyj.

d) Warunki wykonania prawa pierwokupu.

Mający prawo pierwokupu ma tylko wtenczas pierwszeństwo przed innymi nabywcami, jeżeli oświadcza gotowość wypełnienia tych warunków, jakie inni ofiarowali; musi zatem zapłacić całą sumę kupna, jaką trzeci ofiarował. — Jeżeliby trzecia osoba ofiarowała sprzedawcy oprócz ceny kupna jeszcze dodatkowe korzyści, natenczas należy rozróżnić, czy takowe dadzą się na pieniądze ocenić lub nie. — W pierwszym wypadku (jeżeliby n. p. sprzedawca zastrzegł sobie wolne pomieszkanie w sprzedanej realności) musi mający prawo pierwokupu oprócz właściwej ceny kupna także wartość szacunkową dodatkowych korzyści zapłacić. — W drugim wypadku, jeżeli dodatkowe świadczenie tylko od bezpośredniego nabywcy może być dopełnionem (n. p. jeżeli sławny malarz przyrzeka sprzedawcy dać dzieło swej sztuki malarskiej), natenczas prawo pierwokupu nie da się wykonać (§. 1077 k. c.). W tym ostatnim wypadku prawo pierwokupu gaśnie, a nabywca rzeczy ma prawo żądać wykreślenia z ksiąg publicznych dotyczącego prawa pierwokupu.

e) Zastosowanie prawa pierwokupu przy innych rodzajach pozbycia.

Prawo pierwokupu nie ma miejsca przy innych rodzajach pozbycia (jak: zamiana, darowizna itp.) jeżeli szczególnie umówionem nie było. Właściciel zatem może bez wszelkiej odpowiedzialności rzecz w inny sposób, niż w drodze sprzedaży pozbyć, a w takim razie czysto osobiste prawo pierwokupu gaśnie. Jeżeliby jednak prawo pierwokupu było do ksiąg publicznych wpisane, natenczas ten ciężar hipoteczny przechodzi na nowego właściciela nieruchomości, który na wypadek sprzedaży tejże, musi uprawnionemu dać pierwszeństwo w kupnie. (Orz. Nr. Tr. z 11 listopada 1879 G. U. 7645).

f) Skutki zaniedbania ofiarowania uprawnionemu pewnej rzeczy do pierwokupna.

1) Jeżeli posiadacz rzeczy obciążonej czysto osobistem prawem pierwokupu, sprzedał rzecz z pominięciem uprawnionego do pierwokupu, natenczas staje się tylko odpowiedzialnym temu ostatniemu za wyrządzoną szkodę. — Tę odpowiedzialność obowiązanego do wynagrodzenia szkody

należy rozstrzygnąć po myśli przepisów §. 1298 i 1324 k. c. a to samo stosuje się także przy tak zwanem rzeczowem prawie pierwokupu, albowiem uprawniony nie koniecznie musi żądać wydania rzeczy od trzeciego lecz może poprzestać na wynagrodzeniu mu szkody.

Trzeci nabywca jest po myśli końcowego ustępu §. 1079 lit. c. odpowiedzialnym uprawnionemu co do poczynionych na rzecz wydatków i pobranych z niej korzyści, wedle tego czy jest posiadaczem w dobrej lub złej wierze; może on zatem za posiadacza w dobrej wierze wtenczas tylko być uważanym, jeżeli poprzednik wyraźnie zapewnił go, że sprzedana rzecz nie jest niczem obciążona (§. 928 k. c.) lub jeżeli on z powodów prawdopodobnych mógł przypuszczać, iż prawo pierwokupu zgasło (§. 1326 k. c.) i t. p.

2) Jeżeli zaś prawo pierwokupu jest rzeczowem, natenczas w myśl §. 1079 k. c. rzecz pozbyta może być wydobytą od trzeciego, a najwyższy Trybunał Spr. orzeczeniem z dnia 7 października 1870 l. 9320 (Gl. U. 3896) wpisanem do księgi judykatów l. 68, wyraża zapatrywanie, iż wpisane do ksiąg publicznych prawo pierwokupu jest skutecznem przeciw każdemu, wobec czego nikt nie może w drodze kupna nabyć prawo własności do nieruchomości lub części takowej prawem tem obciążonej, dopóki nie zostanie udowodnionem, iż nieruchomość ta uprawnionemu do pierwokupu ofiarowaną została, i że następnie tenże albo zrzekł się praw czynienia użytku z tego prawa, lub też, że zakreślony ustawą termin do dania oświadczenia bezskutecznie upłynął, zaś Urząd hipoteczny powinien z urzędu na takie obciążenia zwracać uwagę, albowiem wpisane do ksiąg publicznych prawo pierwokupu, uzasadnia ograniczenie w prawie rozrządzenia własnością wedle upodobania.

Z przedstawionego na wstępie stanu rzeczy wynika, że w czasie zaprowadzenia powszechnej ustawy cywilnej prawa wykupna o tyle tylko były uznawane, o ile miały prawne uzasadnienie na rozporządzeniach prywatnych.

Wprawdzie w przepisach §§. 1140 i 1141 k. c. jest mowa o prawie pierwokupu a mianowicie przepis §. 1140 odmawia właścicielowi głównemu prawa pierwokupu i odkupu, zaś §. 1141 k. c. dopuszcza prawo pierwokupu lub odkupu umowne, jednakowoż przepisy te wobec dzisiejszego stanu prawodawstwa o prawie lenniczem, nie mają praktycznego znaczenia.

W każdym razie powyższe wzmianki świadczą, iż przy ułożeniu pow. księgi ustaw cywilnych zwrócono przynajmniej uwagę na prawa wykupna, chociaż każdy przyznać musi, że nasza pow. ustawa cywilna dostatecznie

nie uwzględniła i należycie nie uregulowała tego w życiu codziennem tak ważnego prawa.

Wobec tak obszernie w praktyce na podstawie zwyczaju rozwiniętego prawa pierwokupu i wogóle prawa wykupna, winien był ustawodawca jasno i dokładnie unormować przepisy tyczące się tych praw i usunąć wszelkie wątpliwości tak co do istnienia dawniej już uzasadnionych, jak i co do powstania nowych umów i rozporządzeń podobne prawa za przedmiot mających, a następnie dodatkową ustawą z d. 28 Marca 1875 l. 37 Dz. pp. częściowo je uzupełniać.

Ustawowe postanowienia, iż osobiste prawo pierwokupu zostaje przez wpisanie do ksiąg publicznych na prawo rzeczowe zamienione (§. 1073 k. c.), iż można dowolną, odmienną od danej, wysokość zapłacić się mającej ceny kupna ustanowić (§. 1077 k. c.), iż w końcu prawo pierwokupu przez szczególne umowy do innych rodzajów pozbycia zastosowanem być może (§. 1078 k. c.) poświadczają, iż dążeniem było nadać prawidłom o prawie pierwokupu wielką elastyczność, dozwalającą zastosowania tego prawa do pokrewnego dawniejszego prawa wykupna.

Chociaż zatem przepisy o prawie pierwokupu są w rozdziale 24 p. ust. cyw. jako poboczne umowy umieszczone, nie ulega żadnej wątpliwości, że takowe prawa mogą być zastrzeżone przy innych rodzajach pozbycia (jak zamiana, darowizna i t. p.) lub innych czynnościach prawnych, a nawet mogą być przedmiotem osobnej umowy. — Również prawo pierwokupu może mieć swoje uzasadnienie w rozporządzeniach ostatniej woli.

Powyższe zapatrywania wyrazili wszyscy dotychczasowi znakomici znawcy austr. pow. prawa prywatnego jak Winiwarter, Stubenrauch, Ellinger, Czemeryński, Zeitler, Nippel, Zatorski, Kasparek, Scheindlein i t. p., jak również liczne orzeczenia Naj. Trybunału Sprawiedliwości, z których kilka przytoczę z tem nadmienieniem, iż do tego czasu sprzecznych orzeczeń w tym względzie nie było, mianowicie:

a) Orzeczenie z dnia 1 sierpnia 1861 N. 4906 (Zb. G. U. W. l. 1366) wypowiada zdanie:

Nie jest nigdzie w ustawach zabronionem, aby prawo pierwokupu pomiędzy spółwłaścicielami pewnej rzeczy, pomiędzy sąsiadami, albo na korzyść innych osób umówionem być nie mogło, a to zabronienie nie da się z tego wysnuć, że w §. 1072 k. c. tylko o zwykłym wypadku pozbycia jest mowa. Prawo pierwokupu może także samoistnie i niezależnie od kontraktu kupna być umówionem.

b) Orzeczenia z 7 września 1870 i 8 września 1870 (Zbiór G. U. W. 3896 i 3897) prawią: Ustawa nie zabrania, aby prawa pierwokupu były zastrzeżone osobom trzecim od sprzedawcy różnym.

c) W orzeczeniu z d. 11 listopada 1879 l. 10349 (Allg. Öst. G. Zeit. z r. 1880 N. 24) czytamy: Zaintabulowane prawo pierwokupu zatrzymuje swoją moc nawet przy pozbyciu realności w drodze zamiany. — Jeżeli ustawa cywilna zastrzeżenie prawa pierwokupu do umów pobocznych zalicza i dla tego w §. 1072 o sprzedającym mówi, to wyjaśnia się tem, iż takowe zastrzeżenia po największej części przy kontraktach kupna przychodzą; nie ulega jednak żadnej wątpliwości, że takie zastrzeżenie może być także przy innych czynnościach prawnych umówionem, a w szczególności także w rozporządzeniu ostatniej woli zeznanem, ponieważ nie istnieje żaden przepis ustawowy, któryby spadkodawcy zabronił umieszczenia podobnego zastrzeżenia co do rzeczy przeznaczonych w rozporządzeniu ostatniej woli dziedzicowi lub zapisobiercy, lub też któryby takie postanowienia za nieważne uznawał.

d) Orzeczenie z d. 11 października 1881 l. 278 prawi: Także spółwłaściciele pewnej rzeczy lub sąsiedzi mogą wzajemnie na rzecz swoją lub na korzyść trzecich osób ważne prawa pierwokupu nadawać, albowiem §. 1074 k. c. zabrania tylko mającemu prawo pierwokupu, ustąpienia takowego trzeciemu lub przeniesienia na dziedziców.

Włodzimierz Grabowieński.

SPRAWOZDANIE
Wydziału Towarzystwa Kasy Chorych
dla współpracowników notaryalnych
W KRAKOWIE,
przedłożone Walnemu Zgromadzeniu Członków w dniu 9-go Maja 1896 roku.

I. Zamknięcie rachunków za rok 1895.

A) PPZYCHÓD:

1. Opłaty członków uiszczane w myśl §§ 3 i 5 statutu, a mianowicie:				
a) opłaty członków zwyczajnych	1907 złr. 90 ct.			
b) „ „ nadzwyczajn.	953 „ 95 „	2861	złr.	85 ct.
2. Naddatki		23	„	8 „
3. Datki złożone na fudusz zapasowy po koniec 1894 r.		1270	„	80 „
4. Datki złożone na fundusz zapasowy w ciągu 1795 r. .		113	„	— „
5. Narosłe odsetki od funduszów korzystnie ulokowanych (§ 13, alinea 4 statutu)		78	„	50 „
6. Kwota zaliczona na portorya i t. p. przez przewodniczącego, który jej zwrotu nie żąda		27	„	56 „
7. Zaległe opłaty członków po koniec 1895 r. . . .		265	„	65 „
Razem		4640	złr.	44 ct.

B) ROZCHÓD:

1. Pensye wypłacone chorym	996	złr.	19 ct.
2. Wypłacone zasiłki pogrzebowe	285	„	— „
3. Koszta założenia Towarzystwa (druki i portorya), tudzież manipulacya pocztowej kasy oszczędności . .	193	„	33 „
do przeniesienia	1474	złr.	52 ct.

Z przeniesienia 1474 złr. 52 ct.

4. Fundusz zapasowy z końcem roku 1895, ulokowany:
   a) w książeczce Powiatowej kasy oszczędności w Krakowie Nr. 15452, wykazującej dnia 1 stycznia 1896 r. saldo . . . . . 2462 złr. 30 ct.
   b) w pocztow. kasie oszczędności konto czekowe Nr. 833360 . 437 „ 97 „ 2900 złr. 27 ct.
5. Zaległe opłaty członków po koniec roku 1895 . . 265 „ 65 „
6. Koszta administracyi pokrył przewodniczący z własnych funduszów . . . . — —

Razem 4640 złr. 44 ct.

C) STAN MAJĄTKU:

1. Fundusz zapasowy z końcem roku 1895. ulokowany:
   a) w książeczce Powiatowej kasy oszczędności w Krakowie Nr. 15452 . . . . 2462 złr. 30 ct.
   b) w pocztow. kasie oszczędności, konto czekowe Nr. 833360 . 437 „ 97 „ 2900 złr. 27 ct
2. Zaległe opłaty członków po koniec roku 1895 . . 265 „ 65 „

Razem 3165 złr. 92 ct.

II. Statystyczne zestawienie:

ruchu członków zwyczajnych i nadzwyczajnych w roku 1895:

W Styczniu	było	członk.	zwyczajn.:	274.	nadzwycz:	109,	razem	383
„ Lutym	„	„	„	271	„	109	„	380
„ Marcu	„	„	„	269	„	109	„	378
„ Kwietniu	„	„	„	264	„	107	„	371
„ Maju	„	„	„	263	„	107	„	370
„ Czerwcu	„	„	„	260	„	106	„	366
„ Lipcu	„	„	„	259	„	106	„	365
„ Sierpniu	„	„	„	256	„	106	„	362
„ Wrześniu	„	„	„	250	„	107	„	357
„ Październiku	„	„	„	248	„	107	„	355
„ Listopadzie	„	„	„	251	„	106	„	357
„ Grudniu	„	„	„	248	„	106	„	354

III. WYKAZ

Członków zwyczajnych w okręgu c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie, z końcem roku 1895.

Notaryat	Ilość członków wedle kategoryi po myśli § 3. statutu				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Andrychów	—	—	1	—	1
Biecz	—	—	1	—	—
Bochnia	1	1	1	—	2
Brzesko	—	—	1	—	—
Brzostek	—	—	—	1	—
Chrzanów	—	—	2	1	2
Ciężkowice	-	—	1	—	—
Czarny Dunajec	—	—	—	1	—
Dąbrowa	—	—	3	—	2
Dębica	1	—	—	—	—
Dobczyce	1	—	—	—	—
Głogów	—	—	—	—	2
Gorlice	—	—	1	1	2
Jasło	1	—	—	—	—
Jaworzno	—	—	—	—	1
Kęty	—	—	—	—	3
Kraków	5	2	3	4	2
Krościenko	—	1	—	—	1
Krosno	—	—	—	—	—
Krzeszowice	1	—	—	2	—
Leżajsk	—	—	1	1	1
Liszki	—	—	—	—	—
Łańcut	1	—	1	—	1
Maków	—	—	—	—	1
Milówka	1	—	1	—	—
Mszana dolna	—	—	—	—	1

Notaryat	Ilość członków wedle kategoryi po myśli § 3. statutu				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Muszyna	1	–	1	—	1
Myślenice	—	—	1	—	1
Niepołomice	—	—	—	1	—
Nisko	1	—	1	1	—
Nowy Sącz . . .	2	—	1	—	7
Nowy Targ	1	—	—	—	—
Oświęcim	1	—	—	—	1
Podgórze	—	1	1	—	—
Przeworsk	—	—	1	1	4
Radomyśl	—	—	1	—	1
Rozwadów	—	—	—	1	1
Skawina	1	—	—	—	2
Ślemień	1	—	—	—	1
Sokołów	—	—	—	1	1
Stary Sącz	1	—	—	1	—
Strzyżów	—	—	1	—	—
Tarnobrzeg	1	—	—	1	—
Tarnów	2	1	1	—	—
Tuchów	—	—	2	—	2
Ulanów	—	—	—	1	1
Wadowice	—	1	1	—	5
Wieliczka	1	—	—	—	1
Wiśnicz	—	—	2	—	1
Woynicz	—	—	—	—	1
Zator	—	—	1	—	2
Żabno	—	—	1	—	1
Żmigród	—	—	—	—	—
Razem . .	25	7	33	19	56

IV. WYKAZ

Członków zwyczajnych w okręgu c. k. Sądu krajowego wyższego we Lwowie

z końcem roku 1895.

Notaryat	Ilość członków wedle kategoryi po myśli § 3 statutu				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Baligród	—	—	—	2	1
Bircza	—	—	—	—	2
Bóbrka	—	—	1	—	2
Bolechów	1	—	—	—	3
Borynia	—	—	—	2	1
Brzozów	—	1	—	—	1
Buczacz	2	—	1	2	3
Budzanów	—	—	—	1	3
Bukowsko	—	—	—	1	1
Bursztyn	1	—	1	—	—
Chodorów . , . .	2	—	—	—	—
Cieszanów	—	—	1	—	—
Delatyn	—	—	1	—	2
Dobromil	1	—	1	—	2
Dolna Watra . . .	—	—	—	1	1
Dubiecko	—	—	2	—	2
Grzymałów	—	—	1	—	—
Gwoździec	—	—	1	—	1
Husiatyn	—	—	1	1	1
Janów	—	—	1	1	1
Jarosław	1	1	—	—	1
Kołomea	1	—	1	1	4
Komarno	1	—	2	1	1
Kopyczyńce	1	—	1	1	2
Krakowiec	1	—	—	—	2
Kulików	—	—	—	1	1

Notaryat	Ilość członków wedle kategoryi po myśli § 3. statutu				
	I.	II.	III.	IV.	V.
Lubaczów	1	—	—	—	—
Lwów	1	—	1	—	1
Łąka	1	—	—	—	—
Medenice	1	—	1	—	1
Mielnica	—	—	—	—	—
Monasterzyska . . .	1	—	—	1	—
Mościska . . . . ,	—	—	1	—	2
Nadwórna	—	—	—	2	2
Próchnik	—	—	—	—	2
Przemyśl	2	—	1	2	1
Radymno	1	—	—	1	—
Rohatyn	1	—	—	1	1
Rożniatów	—	—	—	—	—
Rudki	—	—	—	1	1
Rymanów	1	—	—	1	1
Sambor	—	—	1	—	—
Sądowa Wisznia . .	—	—	—	2	2
Seret	—	—	1	1	2
Sieniawa	—	—	—	—	—
Skole	—	—	2	1	3
Sokal	1	—	1	1	3
Stanisławów	1	—	1	—	4
Szczerzec	1	—	—	2	—
Tarnopol	2	—	2	4	6
Tłuste	1	—	—	2	—
Turka	—	1	—	1	2
Tyśmienica	1	—	1	2	—
Wiźnica	—	—	—	—	2
Założce	—	—	—	1	2
Zastawna	—	—	—	1	2
Złoty Potok	—	—	—	—	1
Razem . . .	29	3	29	42	79

V. ZESTAWIENIE

wypadków choroby w ciągu r. 1895, z podaniem wypłaconych pensyj.

Liczba bieżąca	Imię i nazwisko	oznaczenie kategoryi członka po myśli § 3. statutu	NOTARYAT	Rodzaj choroby	czas trwania choroby	wypłacona pensya zł.	wypłacona pensya ct.
1	Strusiewicz Stefan . .	IV	Sądowa Wisznia .	krwioplucie i nacieki gruźlicze płuc	3/1—15/2	28	—
2	Cholewka Michał . . .	IV	Nisko	gościec mięśniowy, niedokrewność i nerwowość	1/12 1894—22/1 1895	—	—
3	Rychlik Jan	V	Wadowice . . .	zapalenie migdałków i zimnica	4/2—24/2	13	33
4	Ruzamski Antoni . . .	I	Tarnobrzeg . .	zapalenie oskrzeli	7/2—24/2	32	40
5	Bugno Antoni	IV	Kulików . . .	influenza	6/2—16/2	10	—
6	Dzierwa Tomasz . . .	IV	Krzeszowice . .	zapalenie szczęki dolnej	5/3—20/3	15	—
7	Żaba Dobrosław . . .	V	Bóbrka	zapalenie jelita ślepego	7/3—30/3	16	—
8	Kozakiewicz Franciszek .	IV	Przemyśl . . .	przewłoczny nieżyt żołądka i jelit	13/3—15/5	68	—
9	Lehrer Salomon . . .	IV	Buczacz . . .	nerwowość i bezsenność	31/3—30/9	180	—
10	Mandela Jan Mieczysław	III	Tarnopol . . .	zapalenie opłucnej z wysiękiem	31/5—31/8	120	—
11	Opielowski Władysław .	V	Tarnopol . . .	katar żołądka i kiszek	9/6—19/6	6	60
12	Macak Antoni	V	Komarno . . .	zakażenie zimnicze	12/6—22/6	6	60
13	Zając Franciszek . . .	V	Zator	zapalenie ropne ucha środkowego	1/7—30/11	100	—
14	Gumiela Jędrzej . . .	V	Ulanów	wada serca	10/7—19/7	—	—
15	Poręba Józef	V	Kraków	katar szczytów i gardła	21/7—16/9	37	62
16	Onyszko Antoni . . .	V	Turka	influenza z przebiegiem durowym	15/7—21/7	—	—
17	Kalmán Wiktor . . .	I	Komarno . . .	nerwowość i bezsenność	2/7—16/8	82	50
18	Ludwikowski Władysław	III	Myślenice . . .	ostry nieżyt oskrzelowy	1/8—25/8	33	25
19	Arendarczyk Adolf . .	IV	Sokal	ropień migdała lewego	26/7-3/8 i 10/8-17/8	22	—
20	Wydrychiewicz Kazimierz	I	Nowy Sącz . .	niedokrewność, nieżyt żołądka i kiszek	10/8—20/9	73	33
21	Szumański Ludwik . .	V	Janów	ostry nieżyt żołądka	21/7—28/8	5	28
22	Karpiński Franciszek .	III	Kraków	tyfus brzuszny i zapalenie płuc	28/8—11/11	94	63
23	Chyćko Stanisław . . .	IV	Krzeszowice . .	ostry katar żołądka	31/8—11/9	10	—
24	Albert Stanisław . . .	V	Dubiecko . . .	ostry nieżyt żołądka i jelit oraz gościec stawowy	17/10—14/11	17	92
25	Borzejowski Jan . . .	V	Rohatyn . . .	zapalenie ócz	13/11—5/12	15	34
26	Czubaty Piotr	V	Tarnopol . . .	tyfus brzuszny	20/11—4/12	9	24
27	Fabian Mojżesz . . .	IV	Seret	influenza	1/10—4/10	4	15

VI. ZESTAWIENIE
WYPADKÓW ŚMIERCI W CIĄGU ROKU 1895,
z podaniem wypłaconych zasiłków pogrzebowych.

Liczba bieżąca	Imię i nazwisko	Oznaczenie kategoryi członka po myśli § 3 statutu	NOTARYAT	Data śmierci	wypłacony zasiłek	
					złr.	ct.
1	Cholewka Michał	IV	Nisko	22 Stycznia	45	—
2	Strusiewicz Stefan	IV	Sądowa Wisznia .	15 Lutego	45	—
3	Kozakiewicz Franciszek . .	IV	Przemyśl . . .	15 Maja	45	—
4	Gumiela Jędrzej . , . .	V	Ulanów	19 Lipca	30	—
5	Ludwikowski Władysław . .	III	Myślenice . . .	25 Sierpnia	60	—
6	Goyski Zygmunt	III	Tuchów . . .	29 Sierpnia	60	—

Z PRAKTYKI.

W roku 1888 wydała Maryanna Z. córkę swą Annę Z. za Michała W. za mąż, później zaś przyjęła rzeczonych małżonków do swego domu na wspólne mieszkanie pod tym warunkiem, że skoro jej w prowadzeniu gospodarstwa pomagać i do śmierci szanować ją będą, zapisze im po najdłuższem życiu całą swą realność.

Ponieważ Michał i Anna małżonkowie W. w czasie kiedy zajmowali z Maryanną Z. wspólne mieszkanie w jej domu, kilkakrotnie czynnie ją znieważyli i w ogóle bardzo źle się z nią obchodzili, dobrowolnie zaś z mieszkania w domu Maryanny Z. ustąpić nie chcieli, wniosła Maryanna Z. przeciw nim pozew o ustąpienie ze wspólnego posiadania i używania realności X., a gdy pozwani mimo, iż należycie o wyznaczonym na skutek tego pozwu terminie do rozprawy ustnej nie stanęli i obrony nie wnieśli i gdy sąd powiatowy w Z. okoliczności w pozwie przytoczone za prawdziwe uznał i z dołączonego do pozwu wyciągu z ksiąg gruntowych się przekonał, że powódka za właścicielkę realności X. jest zaintabulowaną i że realność tę jako właścicielka faktycznie posiada i używa, orzekł po dopuszczeniu zaoczności pozwanych we wniesieniu obrony i pozwanych na zasadzie §§. 316, 321 i 322 u. c. na ustąpienie z realności X. zasądził.

Od wyroku tego wnieśli Michał i Anna małżonkowie W. apelacyę, na skutek której sąd II-giej instancyi zatwierdził jednak wyrok pierwszego sędziego, ponieważ powódka w skardze swej twierdzi, że pozwanych przyjęła na mieszkanie pod warunkiem, że jeżeli jej w gospodarstwie pomagać i szanować ją będą, będą mieli przy niej wspólne mieszkanie, a gdy w oświadczeniu tem nie można się było dopatrzeć warunków umowy, przeto Michał i Anna małżonkowie W. nie mogli nabyć żadnego prawa ze zezwolenia powódki na wspólne mieszkanie, zaś powódka, jako właścicielka realności była uprawnioną do żądania skargą objętego. Gdy więc

Michał i Anna małżonkowie W. na terminie wyznaczonym do rozprawy nie stanęli, a powódka kontumacyę zaskarżyła, przeto wyrok pierwszego sędziego wydany został prawnie w myśl przepisu §. 25 gal. u. s., a Michał i Anna małżonkowie W. muszą sami sobie przypisać skutki niestawiennictwa.

Przeciw tej decyzyi sądu II. instancyi wniesli Michał i Anna małżonkowie W. nadzwyczajną rewizyę, utrzymując nieważność obu wyroków z tego powodu, że na terminie wskutek pozwu Maryanny Z. przez pierwszego sędziego wyznaczonym stanęli, że zatem kontumacya z powodu niewniesienia obrony wbrew ustawie przeciw nim orzeczoną została.

Sąd najwyższy nie uwzględnił jednak nadzwyczajnej rewizyi, ponieważ warunki, pod jakimi różnobrzmiące wyższo-sądowe wyroki w myśl dekr. nadw. z dnia 15. Lutego 1833 r., L. 2593 Zb. u. s. zniesione lub zmienione być mogą, w danym wypadku nie zachodzą. Jeśli bowiem Michał i Anna małżonkowie W. utrzymują nieważność wyroków niższo-sądowych z powodu w nadzwyczajnej rewizyi przywiedzionego to wystarczy, skoro się weźmie pod uwagę tylko to, że rezolucyi kontumacyjnej pozwolili stać się prawomocną i że powyższe swe twierdzenie dopiero w zażaleniu rewizyjnem podnieśli, co według §§. 333 i 340 gal. u. s. uwzględnione być nie może. — Innej zresztą nieważności, również przy badaniu aktów procesowych, w niższo-sądowych wyrokach nie odkryto. Ale też i oczywistej niesprawiedliwości dopatrzeć się nie można w danym wypadku, jeżeli się zważy, że pozwani powódkę wedle jej w myśl §. 25. gal. u. s. za prawdziwe przyjętego twierdzenia, kilkakrotnie czynnie znieważyli i w ogóle bardzo źle z nią się obchodzili i przez to rozwiązujący skutek tego warunku spowodowali, od którego wedle dalszego oświadczenia powódki, zawisło było uprawnienie pozwanych do wspólnego mieszkania w jej domu.

OD WYDZIAŁU.

W wykonaniu uchwały nadzwyczajnego posiedzenia Wydziału z dnia 2 kwietnia b. r. przystąpiło Stowarzyszenie do zainicyowanej przez Towarzystwo galic. kandydatów notaryalnych we Lwowie akcyi, mającej na celu uzupełnienie rządowego projektu ustawy o urządzeniu sądów w tym kierunku, aby z prawnikami innych zawodów dopuszczono również kandydatów notaryalnych do służby sędziowskiej pod warunkami sformułowanymi w uwagach o projekcie reorganizacyi sądów i stanowisku tegoż do notaryatu, skreślonych przez kol. Dra Władysława Małaczyńskiego w kwietniowym zeszycie „Kwartalnika“. Wysławszy przeto poprzód do Izby poselskiej Rady Państwa odnośną obszernie opracowaną i umotywowaną petycyę, do której substrat stanowiły właśnie wywody wspomnianej pracy kol. Dra Małaczyńskiego, delegował Wydział kol. Przewodniczącego do wzięcia udziału w deputacyi, jaką dla poparcia żądań petycyą objętych Towarzystwo galic. kandydatów notaryalnych we Lwowie, do Wiednia wysłać postanowiło. Z ramienia kolegów wschodnio-galicyjskich wysłany został kol. Dr. Władysław Małaczyński, który połączywszy się z kol. Gluckiem w Krakowie, z nim 15 kwietnia b. r. do Wiednia wyjechał. Początkowo spodziewaliśmy się, że także Stowarzyszenie kandydatów notaryalnych we Wiedniu weźmie równocześnie udział we wspólnej akcyi galicyjskich kandydatów notaryalnych, jednakowoż z powodu krótkiego czasu koledzy wiedeńscy, jakkolwiek w zasadzie zapatrywania nasze podzielają i z treścią petycyi naszej się zgadzają, nie mogli na razie wspólnie z naszymi delegatami popierać wspólnych żądań, przyrzekli jednak po przygotowaniu potrzebnego materyału, w tym samym duchu rozpocząć starania u Władz.

W czasie trzechdniowego pobytu we Wiedniu starali się delegaci nasi słuszne nasze żądania przedstawić osobiście czynnikom decydującym i w tym celu byli na posłuchaniu u JE. Prezydenta ministrów hr. Badeniego, u JE. ministra sprawiedliwości hr. Gleispacha, u JE. ministra dla

Galicyi Dra Rittnera, następnie u szefów sekcyi JE. Kralla i Dra Kleina referenta pomienionego projektu rządowego, u radcy sekcyjnego Dra Rubera, u obu referentów dla Galicyi, radców Hausnera i Zawadzkiego, tudzież u członków Izby poselskiej Rady Państwa: Abrahamowicza Eugeniusza, Dra Lewickiego Włodzim., Dra Nitschego, Dra Pilata, Dra Pinińskiego, Dra Roszkowskiego i Dra Weigla.

Po przedstawieniu osobistościom powyż wymienionym na podstawie zebranych dat statystycznych jak najgorszego położenia kandydatów notaryalnych, prosili delegaci o konieczne zaradzenie złemu i o łaskawe przychylenie się do naszych, zupełnie usprawiedliwionych postulatów, przyczem odnieśli wrażenie, że tak rząd, jako też posłowie, zwłaszcza przeważna część tych, z którymi delegaci mieli sposobność o stosunkach naszych dość obszernie rozmawiać, podzielają słuszność naszych żądań i że przy nadarzonej sposobności starać się będą położenie nasze wziąć pod rozwagę. Kiedy to jednak nastąpi, dziś trudno jeszcze przewidzieć. W każdym razie raz rozpoczętą akcyę należy dalej popierać i przy każdej sposobności w sposób legalny i godności naszej odpowiedni w obronie słusznie nam się należących praw występować.

Za jedną z takich właśnie sposobności uważamy zaprojektowany na odbytem w dniu 9 maja b. r. w Krakowie kolegium notaryuszów Izby krakowskiej wiec notaryuszów galicyjskich, mający się odbyć we wrześniu b. r. w Przemyślu. Wprawdzie od dnia w którym ów wiec został zaprojektowany upływa już 2 miesiące, a nic jakoś o przygotowaniach nie słychać, sądzimy jednak, że inicyatorowie w najbliższym czasie zechcą się zająć z podwójną gorliwością wprowadzeniem w życie swego projektu i że do wiecu dopuszczą również kandydatów notaryalnych, aby im dać sposobność objawienia swych życzeń, pozostających w związku z dobrem i rozwojem instytucyi, a więc leżących również w interesie Pp. notaryuszów. Wiadomo powszechnie, że kandydaci notaryalni, którym ustawa w rozdziale VII. poświęciła zaledwie całych siedm paragrafów, w życiu społecznem nie zajmują literalnie żadnej pozycyi. Pozycyę tę zdobywają dopiero z dekretem nominacyjnym na c. k. notaryusza, a przecież są to ludzie z wykształceniem uniwersyteckiem, często oddawna już posiadający wszelkie wymogi do sprawowania urzędu notaryusza, nierzadko ludzie starsi. Byłoby przeto wskazanem, aby ludziom tym, czekającym obecnie na urząd c. k. notaryusza, a tem samem na uzyskanie stanowiska społecznego przez lat piętnaście mozolnej pracy, dać sposobność jeśli już nie od samego początku praktyki, to przynajmniej od czasu, kiedy wymogom ustawy zadość

uczynili i egzamin praktyczny złożyli, aby zajęli w instytucyi, której się poświęcili, jakieś ich studyom, praktyce i wiekowi odpowiednie stanowisko, polegające na samodzielnem wykonywaniu pewnych czynności w zakres działania notaryusza wchodzących. Przecież kandydat notaryalny nie staje się uzdolnionym do sprawowania urzędu notaryusza dopiero z chwilą otrzymania dekretu nominacyjnego, owszem, zdolnym do pełnienia tego urzędu staje się z chwilą, kiedy osiągnął potrzebny czas praktyki i złożył wymagany egzamin praktyczny, dlaczegoż więc w międzyczasie od uzyskania nominacyi, pozbawiony być ma wszelkiej pozycyi społecznej? Że ustawa notaryalna nie nadała żadnych praw kandydatowi notaryalnemu, to można jeszcze usprawiedliwić tem, że w czasie, kiedy wydaną była, kandydat notaryalny czekał zaledwie 4 lata na posadę notaryusza, a były wypadki, że i tak długo czekać nie potrzebował, zostając przeto notaryuszem często przed ukończeniem 30-go roku życia, zyskiwał na czas jeszcze stanowisko społeczne. Dziś jednak stosunki się zmieniły, dziś niema już 30-letnich notaryuszów, a więc ze zmianą stosunków konieczną jest też reforma ustawy, która stosunki te normuje. Że na uzyskanie posady notaryusza dziś trzeba czekać lat 15, to rzecz naturalna, bo było przepełnienie w zawodzie, któremu we właściwym czasie nie zaradzono i dlatego dziś przeciw temu działać trudno, a pomnożenie posad, zwłaszcza nadmierne, złemu nie zaradzi, owszem położenie tych, którzy już prawa nabyli pogorszy, ale że stanowisko społeczne kandydatom notaryalnym w czasie ich praktyki stworzonem być winno i że nadanie im pewnych praw stanowisko to uzasadniających jest koniecznem, o tem chyba wątpić nie można, tem więcej ileże powszechnie przecież wiadomo, że kandydaci notaryalni dziś już wiele czynności w zakres działania notaryusza, zwłaszcza jako komisarza sądowego wchodzących, wprawdzie pod powagą urzędu swych szefów, ale faktycznie samodzielnie spełniają, boć przecież fizycznie niepodobnem jest, aby notaryusz sam wszędzie i przy każdej czynności urzędowej przez cały czas jej trwania mógł być obecnym. Uzyskanie tych właśnie praw i wywalczenie sobie należnego stanowiska socyalnego na podstawie tychże, byłoby obok innych jeszcze spraw przedmiotem, który na projektowanym wiecu chcielibyśmy poruszyć.

W dniu 9 Maja b. r. odbyło się, jak już wyżej wspomnieliśmy kolegium notaryuszów krakowskiej Izby, na którem w miejsce zmarłego w Lutym b. r. ś. p. Muczkowskiego, wybrany został Prezesem Izby p. Wi-

ktor Brzeski, c. k. notaryusz z Krakowa. W myśl jednomyślnej uchwały z dnia 13 Czerwca b. r. złożył Wydział w dniu 14 Czerwca b. r. przez delegatów swych życzenia nowemu Prezesowi, polecając Jego troskliwej opiece i życzliwości Stowarzyszenie. J. W. Pan Prezes przyjmując życzenia, zaszczycił delegatów dłuższą rozmową, w której zaznaczył, że rozwój Stowarzyszenia bardzo Go cieszy i zapewnił, że Stowarzyszenie zawsze opieką swą otaczać będzie.

Tego samego dnia odbyło się w Krakowie II. Walne Zgromadzenie Towarzystwa Kasy chorych dla współpracowników notaryalnych, z którego najważniejsze zestawienia osobno do wiadomości P. T. Czytelników podajemy.

W maju b. r. zamianowany został kol. Robert Han z Bochni notaryuszem w Brzostku. Jako członek Stowarzyszenia prawie od początku istnienia takowego, zajmował się kol. Han zawsze szczerze sprawami ogół kandydatów obchodzących, a jako kilkakrotnie przez Walne Zgromadzenie kontrolującym rachunki wybierany, spełniał obowiązki swe z wszelką starannością. Składając zacnemu Koledze na tem miejscu szczere życzenia jak najlepszego powodzenia na nowem stanowisku, prosimy Go zarazem, aby Stowarzyszenie, z którego wyszedł, nadal w życzliwej swej pamięci zechciał zachować.

Kolegów poszukujących umieszczenia zawiadamiamy, że Stowarzyszenie poszukuje pięciu młodszych kandydatów. — Odnośne zgłoszenia przyjmuje kol. Przewodniczący. Również zawiadamiamy Pp. Notaryuszów, że dwóch kolegów, z których jeden zdolnym jest do substytucyi, poszukują umieszczenia za pośrednictwem Stowarzyszenia.

W ciągu miesiąca Lipca lub z początkiem sierpnia wyjdzie z pod prasy nakładem Stowarzyszenia w osobnej odbitce drukowany w Kwartalniku „Krótki wykład austryackiego prawa górniczego“ wraz z niemiecko-polskim słownikiem wyrazów górniczych. Pojedyncze egzemplarze odbitki nabywać będzie można u kol. Przewodniczącego po 1 zł. aw., z przesyłką pocztową o 15 ct. drożej. Ponieważ autor czysty dochód z rozsprzedaży odbitki przeznaczył na cele Towarzystwa Kasy chorych dla współpracowników notaryalnych w Krakowie, przeto spodziewamy się, że ze względu

na szlachetny cel, byłoby chyba zbytecznem zachęcać tak Pp. Notaryuszów, jako też Kolegów do kupna cennej pracy, która jako jedyna w ten sposób zestawiona, w literaturze ojczystej będzie bardzo przydatną, zwłaszcza w okręgach, w których przemysł górniczy się rozwija.

Z początkiem nowego ćwierćrocza przypominamy Kolegom zalegającym z zapłatą wkładek, aby zaległości swe wyrównać zechcieli i bieżące wkładki nadsyłali, z wydaniem bowiem niniejszego zeszytu „Kwartalnika“, pozostaje znowu zobowiązanie Stowarzyszenia do uiszczenia rachunku drukarni.

W końcu zawiadamiamy P. T. Członków Stowarzyszenia, że na posiedzeniu w dniu 13 Czerwca b. r. odbytem, uchwalił Wydział posiedzenia swe odbywać w III. kwartale w dniach 4 Lipca, 1 Sierpnia i 5 Września w hotelu „pod Różą“ przy ulicy Floryańskiej w Krakowie, zawsze o godzinie 7 wieczorem.

WYKAZ

zwyczajnych i nadzwyczajnych Członków Stowarzyszenia kandydatów notaryalnych w Krakowie, którzy w ciągu II-go kwartału 1896 r. nadesłali wkładki do Kasy Stowarzyszenia.

Dnia 1 kwietnia Glück Jan z Krakowa za II kwartał 1896 r. .	2	złr.
Dnia 2 kwietnia Japa Stanisław z Ciężkowic resztę wkładki za II kwartał i III kwartał 1896 r.	3	„
Tegoż dnia Dyga Marcin z Tarnowa za I kwartał 1896 r. . .	2	„
Tegoż dnia Piątkiewicz Kazimierz (nadzwyczaj.) z Brzozowa za II kwartał 1896 r.	1	„
Tegoż dnie Krawczyński Walery z Krzeszowic za I i II kwartał 1896 r.	4	„
Tegoż dnia Lisowski Grzegorz z Krakowa za II kwartał 1896 r.	2	„
Tegoż dnia Wacławowicz Władysław za I kwartał 1896 r. . .	2	„
Dnia 4 kwietnia Stropiński Ludwik z Muszyny za I kwartał 1896 r.	2	„
Tegoż dnia Gawroński Bolesław z Tarnowa za IV kwartał 1895 r.	2	„
Dnia 11 kwietnia Schneider Jan z Gorlic za II kwartał 1896 r.	2	„
Dnia 12 kwietnia Dr. Więckowski Kazimierz z Podgórza za I i II kwartał 1896 r.	4	„
Dnia 14 kwietnia Pomiankowski Stefan z Niska za IV kwartał 1895 r.	2	„
Dnia 15 kwietnia Han Robert z Bochni za I kwartał 1896 r. .	2	„
Dnia 25 kwietnia Łachecki Mieczysław z Niska za II i III kwartał 1896	4	„
Dnia 3 maja Gawroński Bolesław z Tarnowa za I kwartał 1896 r.	2	„
Dnia 8 maja Han Robert z Bochni za II kwartał 1896 r. . .	2	„
Dnia 17 maja Karpiński Franciszek z Krakowa za I i II kwartał 1896 r.	4	„
Dnia 26 maja Przybylski Wacław z Niepołomic za II kwartał 1896 r.	2	„
Dnia 2 czerwca Gawroński Bolesław z Tarnowa za II kwartał 1896 r.	2	„
Dnia 14 czerwca Haitlinger Władysław z Krakowa za cały rok 1895 i I kwartał 1896 r.	10	„
Razem . .	56	złr.

F. Turski, skarbnik.